معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

تک نگاشت

اهمّ اقدامات حقوقی معاونت ریاست جمهوری در امور زنان و خانواده

دولت دوازدهم

۱۳۹۶-۱۴۰۰

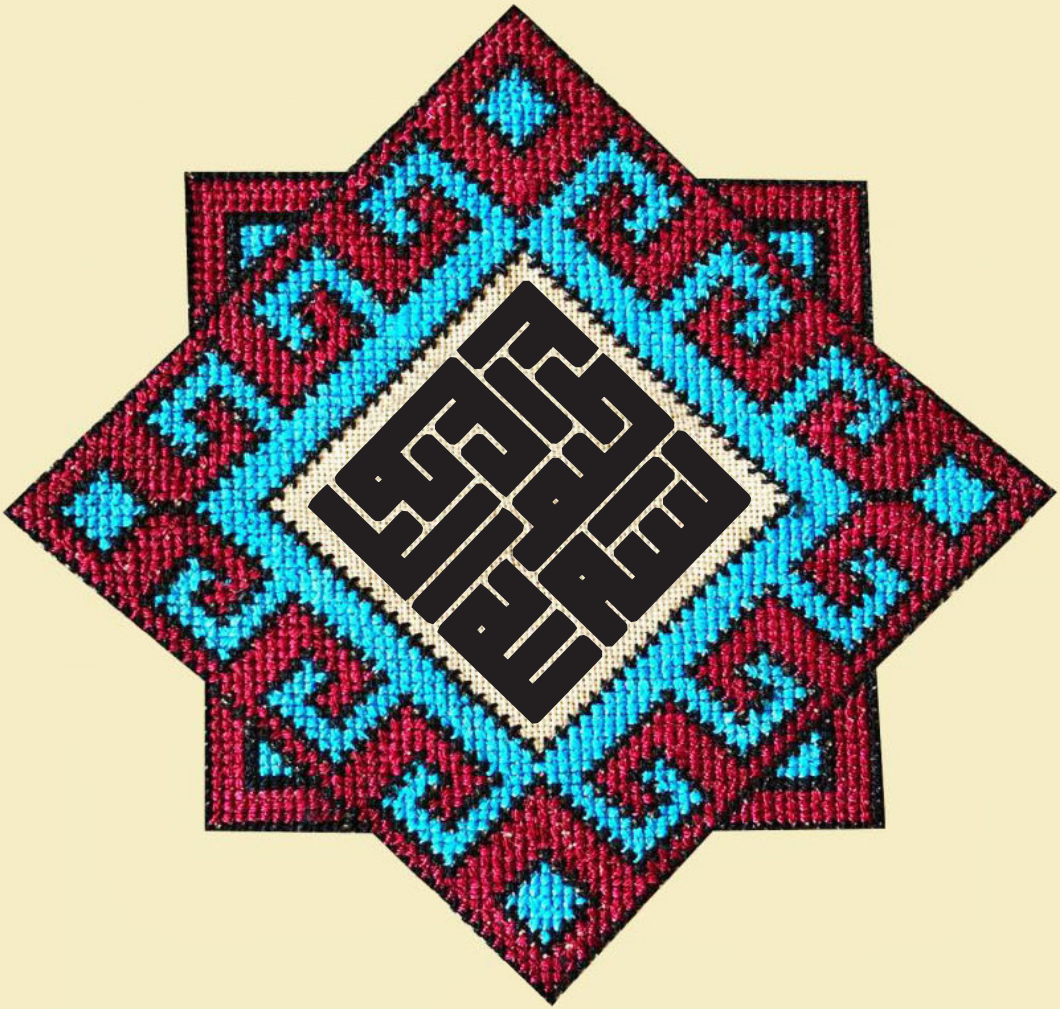

اهمّ اقدامات حقوقی معاونت ریاست جمهوری در امور زنان و خانواده

تحت نظارت و سرپرستی

۱۴۰۰-۱۳۹۶

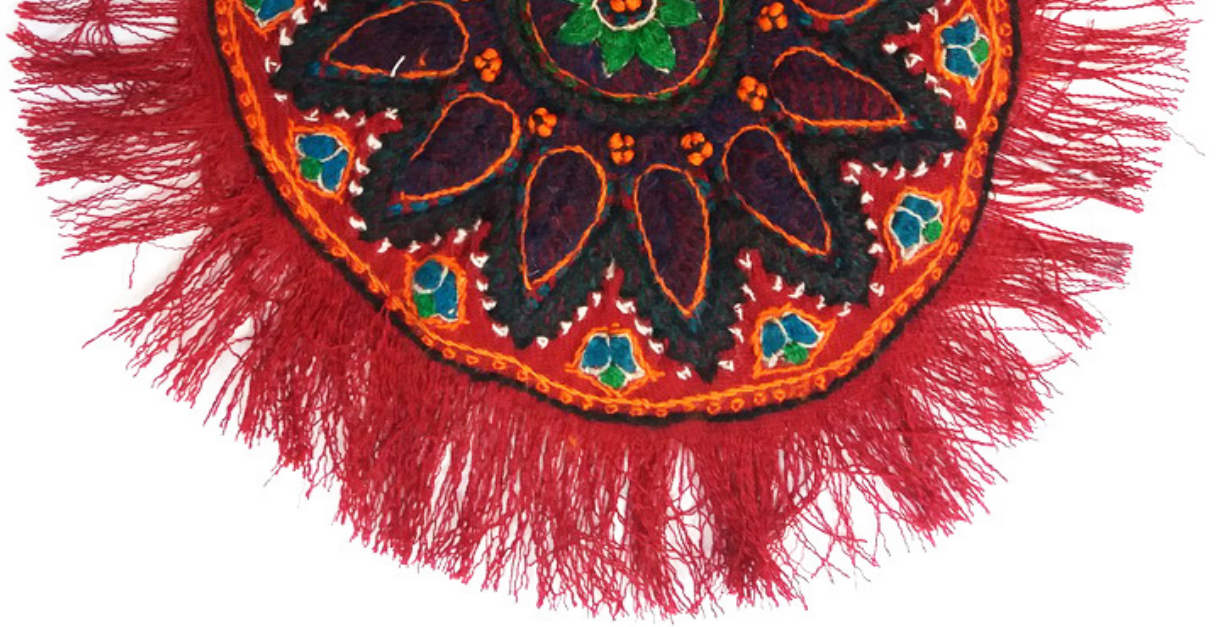

معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

عنوان اثر:
اهمّ اقدامات حقوقی معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

تهیه و تدوین: زهرا جعفری
ناظران: دکتر سوسن باستانی (معاون بررسی های راهبردی)،
اشرف گرامی زادگان (مشاور امور حقوقی و مجلس)
مدیر هنری: رضا حضار مقدم

آدرس: خیابان انقلاب، خیابان شهید استاد نجات الهی (ویلا)، بعد از چهار راه سپند، پلاک ۱۶۲
تلفن: ۸۸۸۰۱۱۵۶-۰۲۱
ایمیل: women@iripo.ir
وب سایت: www.women.gov.ir

فهرست

مقدمه ۹

بخش ۱ اصلاح قانون ۱۱

بخش ۲ مشارکت با دستگاه‌ها ۳۳

بخش ۳ آسیب‌شناسی ۳۵

بخش ۴ اظهارنظر کارشناسی ۳۹

بخش ۵ گزارش بین‌المللی ۴۳

بخش ۶ ترویجی - آموزشی ۴۵

بخش ۷ حل مسائل مستحدثه ۴۹

بخش ۸ شورای مشورتی ۵۱

بخش ۹ همافزایی دستگاهی ۵۳

بخش ۱۰ همکاری با سازمان‌های غیردولتی ۵۵

بخش ۱۱ میز خدمت ۶۱

بخش ۱۲ اعلام مواضع ۷۷

بخش ۱۳ نظرات کارشناسی ۷۹

مقدمه

تعریف، تدوین، تصویب و اجرای هرگونه سیاست و برنامه برای «ارتقاء وضعیت زنان و خانواده» در ابعاد و جهات مختلف، مستلزم آن است تا اولاً «نظام حقوقی کشور» زمینه‌های هنجاری لازم برای این موضوع را در سه سطح؛ «قوانین بالادستی»، «قوانین عادی» و «مقررات» فراهم آورد؛ ثانیاً نسبت به حقوق و تکالیف مقرر در قوانین و مقررات، آگاهی‌بخشی لازم صورت گیرد و ثالثاً و با عنایت به آنکه قوانین ذاتاً باید دارای ماهیت پویا باشند و بتوانند بر حسب ضرورت‌های اجتماعی متحول شوند، متن تمامی قوانین و مقررات مرتبط مستمراً مورد واکاوی و نقد و بررسی قرار گیرد تا مدلول و

محتوای قوانین و مقررات مرتبط در چهارچوب موازین و اصول کلی قانونی و راه‌کارهای فقهی و بر مبنای ضرورت‌های نوین اجتماعی، بازنگری شوند.

بنا برمراتب، معاونت ریاست‌جمهوری در امور زنان و خانواده، در طول دوره دولت تدبیر و امید، رئوس اشتغالات و فعالیت‌های حقوقی خود را بر «هشت محور» به شرح زیر بنا نهاد:

- تدوین لوایح اصلاح قانون به منظور اصلاح یا تکمیل قوانین در حوزه‌های متعدد مرتبط به زنان، کودکان و خانواده؛
- ارائه پیشنهادهای حمایتی از زنان، کودکان و خانواده در سطح مقررات در تعامل با سایر دستگاه‌های اجرایی؛
- تنقیح قوانین و مقررات حوزه زنان به منظور رفع ابهام و اجمال از قوانین و شناسایی موارد تعارض و مواد نامعتبر؛
- تدوین متون اظهارنظر کارشناسی نسبت به لوایح و طرح‌های اصلاح قانون؛
- تشکیل شورای مشورتی فقهی- حقوقی، به منظور مشارکت صاحب‌نظران فقهی و حقوقی و کنشگران مرتبط در بررسی موضوعات حقوقی مربوط به حوزه زنان، کودکان و خانواده؛
- تدوین گزارش‌ها و مطالعات راهبردی و اسناد پشتیبان با تمرکز بر شناسایی ظرفیت‌ها، چالش‌ها، خلاءها و نارسایی‌های حوزه زنان، کودکان و خانواده؛
- ترویج و آموزش در حوزه حقوق زن، کودک و خانواده؛
- استقرار میز خدمت، به منظور ارائه خدمات مشاوره حقوقی به شهروندان در حوزه زنان، کودکان و خانواده.

لذا در گزارش حاضر تلاش شد تا مهم‌ترین اقدامات حقوقی این معاونت در بازه زمانی دوره دولت دوازدهم، احصاء و معرفی شوند.

تدوین لوایح اصلاح قانون

تدوین لوایح اصلاح قانون، از اصلی‌ترین فعالیت‌ها در حوزه زنان، کودکان و خانواده بوده است. معاونت در دوره دولت دوازدهم برای اصلاح یا تکمیل قوانین در حوزه‌های مرتبط تلاش کرده است. تلاش‌هایی که می‌توانند منشأ تغییرات قابل توجه در راستای بهبود وضعیت زنان، کودکان و خانواده باشند. با این حال، بخشی از این تلاش‌ها، به دلیل موانعی مثل ناهم‌سویی رویکرد دستگاه‌ها نسبت به حوزه زنان، کودکان و خانواده، عدم اولویت‌دهی به لوایح این حوزه، روند طولانی تشریفات قانونی تصویب، مشخص نبودن محل اعتبارات مالی و مشکلات اجرایی به مرحله تصویب قانون نرسیده‌اند. مهم‌ترین این لوایح عبارت از موارد زیر هستند:

۱-۱- لایحه اصلاح بند (۳) ماده ۱۸ قانون گذرنامه، مصوّب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی و الحاق سه تبصره به آن

نهاد خانواده در نظام تربیتی ما جایگاه رکینی دارد. در واقع خانواده ابتدایی‌ترین، اساسی‌ترین و بنیادی‌ترین واحد جامعه محسوب می‌شود. واحدی که فرد سیر اجتماعی شدن را در آن می‌پیماید، بایدها، نبایدها، هنجارها، مفاهیم و اصول ارزشی خاص اجتماع، فرهنگ و مذهب خویش را در بطن آن می‌شنود و می‌بیند، می‌آموزد و در اعماق جانش نهادینه می‌شود؛ از این منظر، نهاد خانواده و روابط زوجین و دیگر اعضای خانواده باید بر مبنای رفق و مدارا بنیان‌گذارده شود؛ لذا این مهم را در تعیین و تعریف و تدوین سیاست‌ها، قوانین و مقررات مرتبط به حوزه حقوق خانواده، باید به مثابه چراغ راهنما مطمح توجه داشت.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوّب ۱۳۵۸/۰۹/۱۲ با اصلاحات بعدی عنایتاً به اهمیت موضوع مذکور، در اصل دهم تصریح و تأکید دارد بر اینکه «همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی باشد».

مع‌الوصف بعضاً شاهد آن هستیم که زوج با نوع و نحوه استیفاء حقوقی که قانون برای وی به عنوان شوهر، پیش‌بینی کرده است، ماهیتاً «محدودیت‌های غیرموجه» را متوجه زوجه می‌کند و این رفتار فی‌نفسه قابلیت آن را دارد که ادامه «روابط دوستانه و بر پایه رفق و مدارا» و مآلاً «انسجام و قداست روابط خانوادگی و استواری آن» را در معرض تهدید قرار دهد.

بند (۳) ماده ۱۸ [۱] قانون گذرنامه، مصوّب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی، صدور گذرنامه برای «زنان شوهردار» را منوط به «موافقت کتبی شوهر» کرده است؛ در این خصوص بعضاً مردان این حق قانونی خود را ابزاری برای فشار بر زوجه می‌دانند تا وی را در ازای موافقت یا عدم موافقت با خروج وی از کشور، ملزم به انجام یا عدم انجام کاری نمایند یا از این حق قانونی با عنوان اهرمی برای ایذاء و آزار زوجه استفاده کنند و این مهم، به طور قطع مغایر هدف کلان قانون‌گذار در تکریم و حمایت از «جایگاه زن به عنوان همسر» و «جایگاه زن به عنوان مادر» می‌باشد.

بنابرمراتب و نظر به ضرورت انسداد مبادی سوءاستفاده از حق قانونی که اصل ۴۰ [۲] قانون اساسی نیز تصریحاً بر آن اشعار دارد و در چهارچوب تکلیف مندرج در بند (۱) اصل ۲۱ قانون اساسی مبنی بر «ایجاد زمینه‌های مساعد

۱ - ماده ۱۸ قانون گذرنامه، مصوّب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی: « برای اشخاص زیر با رعایت شرایط مندرج در این ماده گذرنامه صادر می‌شود:
۱- اشخاصی که کمتر از هجده سال تمام دارند و کسانی که تحت ولایت و یا قیمومت می‌باشند با اجازه کتبی ولیّ یا قیّم آنان.
۲ - مشمولین وظیفه عمومی با اجازه کتبی اداره وظیفه عمومی.
۳ - زنان شوهردار ولو کمتر از ۱۸ سال تمام با موافقت کتبی شوهر و در موارد اضطراری اجازه دادستان شهرستان محل درخواست گذرنامه که مکلف است نظر خود را اعم از قبول درخواست یا رد آن حداکثر ظرف سه روز اعلام دارد کافی است. زنانی که با شوهر خود مقیم خارج هستند و زنانی‌که شوهر خارجی اختیار کرده و به تابعیت ایرانی باقی مانده‌اند از شرط این بند مستثنی می‌باشند.».

۲ اصل ۴۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوّب ۱۳۵۸/۰۹/۱۲ با اصلاحات بعدی: «هیچ کس نمی‌تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد.».

برای استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان» و نیز جهت تحقق بایسته‌های اصل ۱۰ قانون اساسی در راستای «تحکیم بنیان خانواده » و «استواری روابط خانوادگی»، معاونت «لایحه اصلاح بند (۳) ماده ۱۸ قانون گذرنامه، مصوّب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی و الحاق سه تبصره به آن» را تهیه و جهت طیّ تشریفات قانونی تصویب به دولت تقدیم داشت. این لایحه اکنون مراحل تصویب در دولت را طی می‌کند.

۱-۲- لایحه اصلاح تبصره ماده ۳۳۶ قانون مدنی، الحاقی ۱۳۸۱/۰۵/۰۹ ناظر بر اجرت‌المثل زوجه در ایام زوجیت

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در بند (۴) اصل ۴۳ به تصریح، بر «عدم اجبار افراد به کاری معین» و «جلوگیری از بهره‌کشی از کار دیگری» تأکید نموده است.

قانون مدنی نیز سه اصل اساسی و بنیادین؛ یعنی «عدم بهره‌گیری و استفاده بلاجهت از خدمت دیگری»، «ممنوعیت کار بدون مزد» و «مالکیت هر کس بر کسب وکار مشروع ناشی از عمل خود» را مورد شناسایی قرار داده و به رسمیت شناخته است و تصریحاً در قالب ماده ۳۳۶ تأکید می‌کند بر اینکه: «هر کس برحسب امر دیگری اقدام به عملی نماید که عرفاً برای آن عمل اجرتی بوده و یا آن شخص عادتاً مهیای آن عمل باشد، عامل، مستحق اجرت عمل خود خواهد بود مگر اینکه معلوم شود که قصد تبرع داشته است.».

قانون‌گذار در راستای حمایت از «حقوق مالی زن در دوران زوجیت» و «ارزش‌گذاری برای کار خانگی» وی، در تبصره ذیل ماده ۳۳۶، تصریح می‌کند به اینکه: «چنانچه زوجه کارهایی را که شرعاً به عهده وی نبوده و عرفاً برای آن کار اجرت‌المثل باشد، به دستور زوج و با عدم قصد تبرع انجام داده باشد و برای دادگاه نیز ثابت شود، دادگاه اجرت‌المثل کارهای انجام گرفته را محاسبه و به پرداخت آن حکم می‌نماید.».

همان‌طور که متن تبصره نشان می‌دهد، زوجه در صورتی می‌تواند اجرت کارهای انجام گرفته در زندگی مشترک را مطالبه کند که اولاً آن کار شرعاً در زمره وظایف زناشویی وی نبوده باشد، ثانیاً عرف برای آن کار اجرت پیش‌بینی کرده باشد، ثالثاً آن کار را با دستور شوهر انجام داده باشد و رابعاً در انجام آن کار قصد تبرع نداشته و آن کار را مجاناً انجام نداده باشد؛ لذا در صورت جمع این چهار شرط، زن می‌تواند اجرت‌المثل کار انجام شده را به موجب حکم دادگاه، دریافت نماید.

لیکن تعمق و مطالعه رویه دادگاه‌ها و فرآیند دادرسی پرونده‌های حقوقی موجود در این موضوع، مؤید آن است که زنان در اثبات دو شرط؛ یعنی شرط انجام کار به دستور شوهر و شرط نداشتن قصد تبرع، با موانع جدی همراه هستند و چون در بسیاری موارد دلایل و مدارک محکم و روشن ندارند که با استناد به آن ثابت کنند که آن کار را به امر شوهر انجام داده‌اند، امکان دریافت اجرت‌المثل متعلقه به کار مذکور را از دست می‌دهند و این خلاف «اصل ارزش‌گذاری کار خانگی» و به معنی نادیده گرفتن «ارزش افزوده‌ای» است که کار زن در اقتصاد خانواده دارد و نیز خلاف «اصل استفاده بلاجهت از کار و خدمت دیگری» است.

ضمن آنکه باید در نظر داشت اولاً پیش‌فرض ذهنی شوهر بر آن است که انجام اموری چون نظافت منزل، پخت غذا، شست‌وشوی لباس‌ها، نگه‌داری از اعضای بیمار و سالمند خانواده و نظائر آن از وظایف معمول زن خانواده است و بعضاً چنانچه زن از انجام این امور سرباز زند وی را ناشزه قلمداد می‌کند و مآلاً زن برای رهایی از سرزنش شوهر و تمکین از وی و در واقع بر حسب «امر ضمنی شوهر» مبادرت به انجام کارهای مذکور می‌کند و ثانیاً انجام کارهای طاقت‌فرسای خانگی که بالاخص در روستاها امور نگه‌داری از دام و طیور و کشاورزی را نیز شامل می‌شود، سلامت جسم و روان زن را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و بعضاً بیماری و عوارض جسمی و فرسایش روانی را بر وی تحمیل می‌کند و مضافاً آنکه زنان؛ بالاخص زنان خانه‌دار در اثر فرسایش ناشی از انجام کارهای مذکور از یک سو و فقدان منابع درآمدی از سوی دیگر، بعد از فوت شوهر توانایی مالی مورد نیاز برای تأمین زندگی حداقلی و درمان خود را ندارند و از این بُعد نیز ضروری می‌نماید ارزش کار خانگی آنها در دوران زوجیت محاسبه و مابه‌ازای مالی آن به ایشان پرداخت شود تا بتواند به عنوان «اندوخته» بالاخص در مواقع ضرورت و نیاز مورد بهره‌برداری واقع شود.

بنا بر مراتب و نظر به «ضرورت روان‌سازی مسیر قانونی مطالبه اجرت‌المثل ایام زوجیت برای تمامی زنان ومادران» و «بهره‌مندسازی زنان از منافع مالی حاصل از خدمات خانگی خود» و نیز در راستای بند (۱) اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دایر بر «فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای استیفاء حقوق مادی و معنوی زنان» و بند ۷ سیاست‌های کلی خانواده، ابلاغی ۱۳۹۵/۰۶/۱۳ که بر «اصلاح و تکمیل قوانین حوزه خانواده متناسب با نیازها و مقتضیات جدید» تصریح دارد، معاونت «لایحه اصلاح تبصره ماده ۳۳۶ قانون مدنی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۵/۰۹ ناظر بر اجرت‌المثل زوجه در ایام زوجیت» را با هدف کلان حمایت از «نقش و جایگاه زن در نهاد خانواده» و نیز «حمایت از منافع و مصالح عالیه صغار و محجورین در دوران حضانت و نگه‌داری»، تهیه و تدوین و جهت طیّ تشریفات قانونی تقدیم دولت کرد که اکنون مراحل تصویب در دولت را سپری می‌کند.

۱-۳- لایحه اصلاح تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری، مصوّب ۱۳۹۲/۱۲/۰۴ با الحاقات و اصلاحات بعدی

قانون آیین دادرسی کیفری[۱] بعد از طی روند طولانی، اصلاح و با اعمال آخرین مرحله از بازنگری‌ها در خردادماه سال ۱۳۹۴، تصویب و از اول تیرماه سال ۱۳۹۴ به موقع اجرا گذاشته شد.

ماده ۱۴ قانون فوق در اقدامی قابل تقدیر اشعار دارد بر اینکه: «شاکی می‌تواند جبران تمام ضرر و زیان‌های مادی و معنوی و منافع ممکن‌الحصول ناشی از جرم را مطالبه کند.»؛ لیکن قانون‌گذار به موجب تبصره ۲ این ماده، با رویکرد مغایر موازین مقرر در قانون اساسی کشور، برخلاف تصریحات فقه امامیه و مخالف با اصول رکین حقوقی و

۱ - ماده ۱ قانون آیین دادرسی کیفری، مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۰۴ با الحاقات و اصلاحات بعدی، در مقام تعریف قانون آیین دادرسی کیفری، اشعار دارد بر: «آیین دادرسی کیفری، مجموعه مقررات و قواعدی است که برای کشف جرم، تعقیب متهم، تحقیقات مقدماتی، میانجیگری، صلح میان طرفین، نحوه رسیدگی، صدور رأی، طرق اعتراض به آراء، اجرای آراء، تعیین وظایف و اختیارات مقامات قضایی و ضابطان دادگستری و رعایت حقوق متهم، بزهدیده و جامعه وضع می‌شود.

مهمتر از آن، در تعارض با مطالبات قربانیان جرم و افکارعمومی حقوقدانان و مطالبات اجتماعی در کلیّت خود، و حتی بر خلاف هدف ماده ۱۴؛ یعنی جبران تمامی خسارات ناشی از جرم، اشعار دارد بر اینکه: «...مقررات مرتبط به منافع ممکن‌الحصول و نیز پرداخت خسارت معنوی شامل جرایم موجب تعزیرات منصوص شرعی و دیه[1] نمی‌شود.»؛

همانطور که متن تبصره نشان می‌دهد، حکم مقرر در این تبصره تمامی قربانیان جرایم کیفری را که مشمول دریافت دیه شده‌اند؛ نظیر زنان قربانی خشونت‌های شدید یا زنان قربانی اسیدپاشی یا زنان قربانیِ صدمات شدیدِ بعضاً قطع نخاع، به صرف دریافت دیه و بدون ورود در منطق اجتماعی موضوع و بدون توجه کلان‌نگر و جامع در الزامات فقهی، حقوقی و قانونی، از دریافت خسارات معنوی مستثنا نموده است؛

بنابرمراتب و نظر به ارتباط وثیق و تنگاتنگ فی‌مابین جبران خسارات معنوی قربانی؛ به‌ویژه زمانی که قربانی زن سرپرست خانوار باشد و تأثیر این ترمیم و جبران خسارت معنوی یا تأثیر عقیم ماندن این جبران خسارت بر تحکیم بنیان خانواده، معاونت «لایحه اصلاح تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری، مصوّب ۱۳۹۲/۱۲/۰۴ با الحاقات و اصلاحات بعدی» را تهیه و تقدیم دولت کرد. این لایحه اکنون مراحل تصویب در دولت را طی می‌کند.

۱-٤- تدوین لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت

خشونت علیه زنان علت و معلول نقض حقوق انسانی ایشان به شمار می‌رود؛ لذا معاونت حسب تکلیف قانونی خود مبنی بر ایجاد زمینه‌های مساعد برای رشد شخصیت زنان و استیفای حقوق شرعی و قانونی ایشان و ضرورت تدوین قانون خاص برای پیشگیری از خشونت علیه زنان و با هدف جرم‌انگاری مصادیق متعدد این نوع از خشونت، پیش‌بینی دادرسی ویژه برای رسیدگی به جرایم با موضوع خشونت علیه زنان و هماهنگ‌سازی عملکرد دستگاه‌های ذی‌ربط قضایی و اجرایی جهت مقابله منسجم، کارآمد و هم‌سو با مسأله خشونت علیه زنان و حمایت جامع و هدفمند از قربانیان خشونت، بازنگری مجدد و روزآمد کردن لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت را که متن نخستین آن در دولت دهم تهیه و تدوین شده بود، در دستور کار قرار داد؛ ضمن آنکه منشور حقوق شهروندی با امعان نظر شایسته به موضوع مقابله با خشونت علیه زنان، این مهم را در

۱ - لازم به ذکر است مستنداً به ماده ۱۴ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱ ، مجازات‌های مندرج در این قانون، به چهار دسته مشتمل بر حد، قصاص، دیه و تعزیر به شرح زیر، تقسیم می‌شوند:

حد: «حد مجازاتی است که موجب، نوع، میزان و کیفیت اجرای آن در شرع مقدس، تعیین شده است.» (ماده ۱۵ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱)؛

قصاص: «قصاص مجازات اصلی جنایات عمدی بر نفس، اعضاء و منافع است که به شرح مندرج در کتاب سوم این قانون اعمال می شود.» (ماده ۱۶ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱)؛

دیه: «دیه اعم از مقدر و غیرمقدر، مالی است که در شرع مقدس برای ایراد جنایت غیرعمدی بر نفس، اعضاء و منافع و یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، به موجب قانون مقرر می‌شود.» (ماده ۱۷ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱)؛

تعزیر: «تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نیست و به موجب قانون در موارد ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی تعیین و اعمال می گردد. نوع، مقدار، کیفیت اجراء و مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق، سقوط و سایر احکام تعزیر به موجب قانون تعیین می شود.». (ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱).

ماده ۵۴، مورد توجه ویژه قرار داده است و از این حیث نیز این معاونت ملزم شد در چهارچوب وظایف و اختیارات دستگاهی، تحقق حقوق مقرر در این ماده را در اولویت کاری خود قرار دهد.

بنابرمراتب، لایحه حاضر که گروه هدف آن تمامی زنان؛ منصرف از سن می‌باشند، در قالب چهار محور تعریف خشونت و گونه‌های متعدد آن، جرم‌انگاری اشکالی از خشونت علیه زنان و سزادهی عاملان و آمران خشونت علیه زنان، پیش‌بینی دادرسی ویژه برای جرایم با موضوع خشونت علیه زنان، و تعیین تکالیف دستگاه‌های ذی‌ربط جهت مقابله با مسئله خشونت علیه زنان و پیشگیری از بروز رفتارهای خشونت‌آمیز، نظم و نسق یافت و جهت طی تشریفات قانونی تقدیم دولت شد و هم‌اکنون و پس از جلب موافقت قوه قضاییه نسبت به این لایحه، لایحه مرقوم تشریفات قانونی تصویب را در دولت طی می‌کند.

۱-۵- لایحه اصلاح ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم شامل تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲ و بند (ث) ماده ۳۰۲ قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱ (ممنوع‌سازی قتل در فراش)

همواره در جوامع بشری برخی افراد با فعل و ترک فعل خود قواعد و قوانین را نقض کرده و زیر پا می‌گذارند و به تبع آن، خسارات مادی و معنوی را متوجه اشخاص؛ اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی می‌کنند و قانون‌گذاران بالاخص با هدف تشفی خاطر زیان‌دیدگان و رفع تعدی از آنها و نیز به منظور پیشگیری از تکرار رفتارهای مشابه، برخی از این موارد نقض قوانین و مقررات را به عنوان جرم قلمداد و برای آن مجازات در نظر می‌گیرند.

از این حیث، نظام عدالت کیفری یا نظام دادرسی عادلانه ایجاب می‌کند که تضمیناتی پیش‌بینی شود که به موجب آن اولاً زیان‌دیده از جرم، بتواند نزد محاکم قضایی رفته و تظلم‌خواهی نماید و ثانیاً متهم به ارتکاب جرم، قانوناً این فرصت را داشته باشد که از خود دفاع کند و در نهایت، قاضی با رعایت تمامی ادلّه و مستندات و اظهارات طرفین و انجام تحقیقات محلی و شنیدن اظهارات شهود و مطلعین و با لحاظ وضعیت زیان‌دیده از جرم و با درنظر گرفتن شرایط متهم، مبادرت به صدور رأی متناسب با تمامی جهات پرونده نماید.

لیکن قانون‌گذار ما بر خلاف اصول رکین نظام عدالت کیفری و آنچه اقتضای این عدالت و فرآیند مربوط به آن است، به موجب ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوّب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲، این اختیار قانونی را به شوهر می‌دهد که اگر چنانچه همسر خود و مرد بیگانه را در حال ارتکاب زنا با یکدیگر مشاهده نماید، هر دو را به قتل برساند. تجویز این نوع قتل عمدی که به قتل در فراش موسوم است، در سال ۱۳۹۲ مجدداً مورد تأکید قانون‌گذار قرار گرفت و این بار قانون‌گذار در قالب بند (ث) ماده ۳۰۲ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱، اشعار داشت به اینکه چنانچه شوهر همسر خود را در حال زنا با مرد بیگانه ببیند و هر دو را به قتل برساند، به قصاص و دیه محکوم نخواهد شد.

همانطور که ملاحظه می‌شود احکام قانونی فوق، بر خلاف موازین مسلم دادرسی عادلانه است و لذا اولاً هیچ

حق دفاعی برای متهم در نظر نمی‌گیرد، ثانیاً این مواد به نوعی فرهنگ‌سازی منفی مبتلاست که نتیجه طبیعی آن، گسترش و توجیه جرایم ناموسی است، ثالثاً این تجویزات قانونی به معنی نادیده گرفتن نقش و جایگاه محاکم قضایی و توانمندی و کارایی آنها در کشف جرم، تعقیب متهمان و سزادهی آنها و ترمیم خسارات وارد بر زیان‌دیده می‌باشد و رابعاً این تجویزات مغایر بایسته‌ها و اقتضائات عدالت جنسیتی است.

بنابرمراتب فوق، معاونت «لایحه اصلاح ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم شامل تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوّب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲ و بند (ث) ماده ۳۰۲ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱ را تهیه و تقدیم دولت کرد. این لایحه اکنون مراحل تصویب در دولت را طی می‌کند.

۱-۶- تدوین پیش‌نویس سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه کودک

دوران کودکی به لحاظ پایین بودن سن و به تبع آن آسیب‌پذیر بودن جسمی و روانی، مستلزم آن است که از ناحیه سه ضلع حمایتی؛ یعنی خانواده، دولت و جامعه، تحت توجهات حمایتگرانه مؤثر و مستمر واقع شود؛ لذا از جمله وظایف هر جامعه در کلّیّت خود، اتخاذ «سیاست افتراقیِ دوستدار کودک» می‌باشد. این سیاست باید شاکله خود را بر تحقق و تأمین منافع عالیه کلّیّه افراد زیر ۱۸ سال؛ اعم از منافع جسمی، روانی، عاطفی، اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی بنا نهد و سیر حرکت آن به سمت شکوفا نمودن قابلیّت‌های بالقوّه ودیعه نهاده شده در کودکان و به ثمر نشاندن حقوق متعلّقه کرامت ذاتی آنها باشد.

قانون‌گذار با امعان نظر شایسته به این موضوع، در ماده ۴۵ قانون حمایت خانواده، مصوّب ۱۳۹۱/۱۲/۰۱ اشعار دارد بر اینکه: «در کلّیّه تصمیمات دادگاه‌ها و مقامات اجرایی، رعایت غبطه و مصلحت کودکان الزامی است.»؛ یعنی در هر تصمیم اجرایی باید به بررسی این موضوع پرداخت که در بین مجموعه‌ای از راه‌کارها، کدام راه‌کار با اقتضائات، شرایط و ویژگی‌های خاص کودک انطباق بیشتر دارد و لذا بهتر می‌تواند تأمین کننده منفعت برای کودک و دفع کننده ضرر از وی باشد.

مع‌الوصف، عنایتاً به آنکه قانون حمایت خانواده در ردیف قوانین عادی کشور قرار دارد و ماهیتاً نمی‌تواند خلاء ناشی از فقدان «سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه کودک» را مرتفع نماید، این معاونت متن پیشنهادی «سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه کودک» را تهیه نمود که در صورت پذیرش و تصویب می‌تواند راهبردهای کلان نظام در حوزه کودک را ترسیم نماید.

۱-۷- تدوین لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی اصلاحی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۴/۰۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام

یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مربوط به حقوق کودک که باید مورد توجه دستگاه‌های حاکمه و بالاخص دستگاه‌های

قانون‌گذار باشد، حوزه «حمایت از کودک در برابر ازدواج» می‌باشد و در این حوزه نیز یکی از مهم‌ترین تدابیر حمایتی و بازدارنده، «تعیین حداقل سن قانونی ازدواج» است.

با عنایت به اهمیت چند بعدی موضوع مقابله با ازدواج‌های زودهنگام، قانون‌گذار در مقام انسداد مبادی ازدواج زودهنگام، در ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی اصلاحی ۱۳۸۱/۰۴/۰۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام، تأکید دارد بر اینکه: «عقد نکاح دختر در زیر سن ۱۳ سال تمام شمسی و پسر در زیر سن ۱۵ سال تمام شمسی، منوط به اذن ولی + رعایت مصلحت + تشخیص دادگاه صالح می‌باشد»؛ اما همانطور که ملاحظه می‌شود این ماده گرچه در مقام مقابله قانونی با ازدواج‌های زودهنگام و اجباری است، لیکن هیچ سنی را به عنوان حداقل سن ازدواج تعیین نکرده است و صرفاً ازدواج دختران و پسران در زیر سنین ۱۳ و ۱۵ سال تمام شمسی را مقیّد به سه شرط کلی نموده است؛ بدون آنکه تعیین کند کف این سن یا حداقل قطعی سن ازدواج، چه سنی خواهد بود.

این سکوت قانونی، آن هم در یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مرتبط به نهاد خانواده، به نوبه خود، پیامدهای نامبارکی را در پی داشته است که از جمله آن، وقوع ازدواج‌های زودهنگام زیر سنین بلوغ شرعی؛ بالاخص برای دختران بوده است؛ ازدواج‌هایی که چه بسا رسماً در قالب عقد نکاح، ولی در عمل برای حصول مقاصد دیگر؛ ازجمله رهایی پدر دختر از بدهی یا فقر و تنگدستی بروز و ظهور یافته و به تبع، جسم و روان کودک دختر را در معرض تهدید قرار داده و وی را وارد معادله‌ای نموده است که آن معادله و پیچیدگی‌های ناشی از آن، با اقتضائات دوران کودکی و مآلاً با منافع و مصالح کودک مزبور ناسازگار بوده است.

بنابرمراتب و با عنایت به ارتباط تنگاتنگ بین حداقل سن ازدواج و تحکیم بنیان خانواده و استواری روابط اعضای آن که از تصریحات مؤکد اصل ۱۰ قانون اساسی است، این معاونت «لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی اصلاحی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۴/۰۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام» را با هدفِ کلانِ صیانت از نهاد خانواده؛ به‌طور عام و حمایت از کودکان دختر؛ به‌طور خاص، تهیه و جهت طیّ تشریفات قانونیِ تقدیم دولت داشت؛ لیکن لایحه در دولت به تصویب نرسید.

۱-۸- تدوین لایحه اصلاح قوانین ناظر بر مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان

دولت‌ها ملزم هستند تا در تعیین، تعریف و تدوین کلیه سیاست‌ها، قوانین و برنامه‌های توسعه‌ای، «چهار اصل بنیادین حقوق کودک»؛ یعنی ممنوعیت تبعیض علیه کودکان، حق حیات، بقاء و رشد کودک، حق کودک به شنیده شدن و ضرورت توجه به منافع عالیه کودکان (اعم از جسمی، روانی، عاطفی و اجتماعی) را مورد توجه قرار دهند؛

در این فرآیند حمایتی، مقوله «عدالت کیفری اطفال و نوجوانان» از اهمّ محورهای «حقوق کودک» به شمار می‌آید و در حوزه «عدالت کیفری اطفال و نوجوانان» نیز مباحثی چون «مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان»، «سن مسئولیت کیفری»، «تفکیک بین سن بلوغ از سن مسئولیت کیفری»، «مسئولیت نسبی کیفری» و «مسئولیت کامل

کیفری»، از محورهای کلیدی عدالت کیفری اطفال و نوجوانان محسوب می‌شوند.

قانون‌گذار همگام با تحولات نوین کیفری، در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، موضوع مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان را بازنگری کرد؛ به این نحو که در «جرایم تعزیری»، بین «حداقل سن مسئولیت کیفری» و «سن بلوغ کیفری»، تفکیک قائل شد و به نوعی «سن مسئولیت کیفری تدریجی و یا تخفیف‌یافته» را در مورد کودکان دختر و پسر زیر هجده سال مورد شناسایی قرار داد و به تبع آن، «اقدامات تأمینی و تربیتی و مجازات‌های افتراقی» برای این گروه سنی تعریف کرد؛ لیکن در «جرایم موجب حد و قصاص» از رویکرد خود در جرایم تعزیری عدول نمود و «مسئولیت کیفری کامل برای دختران و پسران بالغ زیر هجده سال» را پذیرفت؛

لذا قانون مجازات اسلامی درخصوص مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان «رویکرد دوگانه متعارض» را در نظر گرفته است و گرچه در جرایم تعزیری قائل به تدریجی بودن سن مسئولیت کیفری و مجازات‌های تخفیف‌یافته برای گروه کودکان می‌باشد، لیکن در جرایم حدی و قصاصی از این رویکرد افتراقی خود که با «توانایی ذهنی کودک» و «قابلیت سزادهی» او تناسب دارد، عدول کرده و قائل به مسئولیت کیفری کامل برای کودکان بالغ زیر هجده سال در این نوع از جرایم شده است. از این حیث، بالاخص پایین بودن سن بلوغ دختران که وفق ماده ۱۴۷ این قانون، نه سال تمام قمری است، موجب تفاوت در سزادهی آنها شده است و ضمن آنکه مسأله اساسی این است که چگونه می‌توان پذیرفت که برای مثال، یک دختر ده ساله همانند یک فرد بزرگ‌سال، به لحاظ رشد و تکامل ذهنی و و بلوغ فکری، قادر به «درک ماهیت جرم» و «پذیرش نتایج قانونی حاصل از عمل مجرمانه خود» باشد!!؟ که حال بتوان مجازات‌های حدی و قصاصی را در مورد وی اعمال کرد!!؟

بنابرمراتب و با توجه به اهمیت صیانت از منافع عالیه کودکان زیر هجده سال به طور عام و کودکان دختر زیر هجده سال به طور خاص و با عنایت به ضرورت «وحدت رویکرد سیاست جنایی در حوزه مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان»، معاونت «لایحه اصلاح مقررات ناظر بر مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان در قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱ با الحاقات بعدی» را تهیه و تدوین و جهت طیّ تشریفات قانونی تقدیم دولت کرد که اکنون در نوبت بررسی کمیسیون لوایح قرار دارد.

۱-۹- تدوین لایحه اصلاح تبصره ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بدسرپرست و بی‌سرپرست، مصوب ۱۳۹۲/۰۶/۳۱

قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست، مصوّب ۱۳۹۲/۰۶/۳۱، در حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست، دستاوردهای حائز اهمیتی داشته است که بدون قیداحصاء، می‌توان به افزایش سن فرزندخواندگی به ۱۶ سال (ماده ۹)؛ سلب سرپرستی از خانواده‌های بدسرپرست (مواد ۲۴ و ۲۵)؛ ارتقاء دایره شمول سرپرستی به دختران مجرد (بند ج ماده ۵)؛ توجه به حمایت مالی و اقتصادی از فرزندخوانده (ماده ۱۴) و ارتقاء نظارت بر نهاد سرپرستی (ماده ۳۶) اشاره کرد؛ معالوصف به رغم دستاوردهای فوق، تبصره ماده ۲۶

قانون مرقوم،[1] با پیش‌بینی دو حکم متفاوت، موضوع حمایت جامع این قانون از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست را با نقض غرض مواجه نموده است؛ زیرا این تبصره ابتدا بر ممنوعیت ازدواج بین سرپرست و فرزندخوانده؛ چه در زمان حضانت و چه پس از آن، تصریح دارد، اما سپس با قائل شدن به استثنایی کلی، تصریح دارد بر اینکه: «مگر اینکه دادگاه صالح پس از اخذ نظر مشورتی سازمان (سازمان بهزیستی کشور) این امر را به مصلحت فرزندخوانده تشخیص دهد.»؛ از این نظرگاه، حکم قسمت دوم تبصره مذکور مبنی بر ازدواج سرپرست و فرزندخوانده، به جهات متعدد؛ نظیر ناسازگاری با منافع عالیه کودکان و نوجوانان، مغایرت با ارزش‌های اجتماعی جامعه ایرانی و مخالفت با احکام متعدد نظام حقوقی کشور ایراد جدی است.

بنابرمراتب و عنایتاً به ارتباط تنگاتنگ این نوع از ازدواج با تحکیم بنیان خانواده و استواری روابط اعضای آن که از تصریحات مؤکد اصل ۱۰ قانون اساسی است، معاونت اصلاح قسمت دوم تبصره ماده ۲۶ قانون مذکور را در قالب «لایحه اصلاح تبصره ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست، مصوّب ۱۳۹۲/۰۶/۳۱ مجلس شورای اسلامی»، تهیه و تدوین و جهت طیّ تشریفات قانونی تقدیم دولت کرد. این لایحه موفق به تصویب در دولت نشد.

۱-۱۰- لایحه اصلاح تبصره قانون اجازه افتتاح حساب پس‌انداز برای اطفال، مصوب ۱۳۵۶/۱۱/۳۰

مادران در افتتاح حساب بانکی برای فرزندان زیر ۱۸ سال خود و برداشت از این حساب با موانع قانونی مواجه هستند. قانون‌گذار در تاریخ ۳۰ بهمن ماه ۱۳۵۶ «قانون اجازه افتتاح حساب پس‌انداز برای اطفال» را به صورت ماده واحده، به تصویب رساند. به موجب تبصره ماده واحده مذکور: «مادر می‌تواند به نام فرزند صغیر خود حساب پس‌انداز باز کند و حق برداشت از این حساب تا رسیدن صغیر به سن ۱۸ سال تمام فقط با مادر است.»؛ لیکن با تصویب «قانون عملیات بانکی بدون ربا» در تاریخ ۸ شهریور ماه ۱۳۶۲ ، مادران در افتتاح حساب و برداشت از آن برای اطفال خود با مشکل محدودیت قانونی مواجه شدند؛ زیرا ماده ۳ این قانون، سپرده‌های بانکی را به دو نوع «قرض‌الحسنه» و «سرمایه‌گذاری بلندمدت» تقسیم کرد و با این تقسیم‌بندی، عملاً اختیار قانونی مادر در افتتاح حساب و برداشت از آن برای فرزند زیر ۱۸ سال خود، محدود به سپرده‌های قرض‌الحسنه شد.

بنابرمراتب و نظر به مشکلاتی که پیش‌روی مادران؛ بالاخص مادرانی که مسئولیت حضانت و نگه‌داری فرزندان زیر هجده سال خود را دارا می‌باشند، وجود دارد و آنها را در افتتاح انواع سپرده‌های بانکی برای فرزندان خود با محدودیت‌های قانونی مواجه کرده است و از سوی دیگر نظر به «ضرورت تسهیل قانونی فرآیند تأمین منافع آینده

۱ - ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست، مصوّب ۱۳۹۲/۰۶/۳۱: «هرگاه سرپرست در صدد ازدواج برآید، باید مشخصات فرد مورد نظر را به دادگاه صالح اعلام نماید. در صورت وقوع ازدواج، سازمان مکلف است گزارش ازدواج را به دادگاه اعلام تا با حصول شرایط این قانون، نسبت به ادامه سرپرستی به صورت مشترک و یا فسخ آن اتخاذ تصمیم نماید. تبصره- ازدواج چه در زمان حضانت و چه بعد از آن بین سرپرست و فرزندخوانده ممنوع است مگر اینکه دادگاه صالح پس از اخذ نظر مشورتی سازمان، این امر را به مصلحت فرزندخوانده تشخیص دهد.».

کودکان» و «بهره‌مندسازی کودکان از حمایت‌های مالی والدین در بهترین وجه آن» و نیز در راستای بند (۲) اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دایر بر «حمایت از مادران؛ بالاخص در دوران حضانت فرزند»، معاونت «لایحه اصلاح تبصره قانون اجازه افتتاح حساب پس‌انداز برای اطفال، مصوّب ۱۳۵۶/۱۱/۳۰» را با هدف کلان حمایت از نقش مادری و نیز حمایت از منافع عالیه کودکان، تهیه و تقدیم دولت کرد. لایحه در دولت تصویب و جهت طیّ تشریفات قانونی تصویب تقدیم مجلس شورای اسلامی شد.

۱-۱۱- لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۴۱ قانون حمایت خانواده، مصوب ۱۳۹۱/۱۲/۰۱

یکی از مشکلاتی که مادران؛ بالاخص در دوران حضانت و نگه‌داری فرزند زیر ۱۸ سال خود و یا فرزند محجور خود با آن مواجه هستند، محدودیت‌های قانونی دامنه «حضانت» و «نگه‌داری» می‌باشد. در واقع مادران و سایر اشخاصی که به حکم دادگاه، حضانت اطفال به آنها واگذار شده و یا کودکان زیر ۱۸ سال خود را تحت نگه‌داری دارند، در انجام اموری؛ مانند ثبت نام فرزند در مدرسه، اجازه به درمان وی به صورت سرپایی و جراحی و یا افتتاح حساب سپرده بانکی (به‌ویژه سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت) برای او، با محدودیت‌های قانونی مواجه هستند؛ به نحوی که در صورت غیبت پدر یا جدّپدری و یا در صورت امتناع آنها از همراهی با مادر، حاضن و مسئول نگه‌داری، عملاً در انجام امور ابتدایی دوران حضانت و نگه‌داری؛ مانند ثبت نام فرزند در مدرسه، تغییر محل مدرسه در مواقع ضرورت، اخذ مدارک تحصیلی وی و انجام امور مربوط به بهداشت و درمان کودک، با موانع قانونی و مآلاً با بلاتکلیفی مواجه هستند و از دیگر سو، عدم توانایی قانونی مادر و یا حاضن و مسئول نگه‌داری در انجام امور مذکور و یا تأخیر در اجرای آن، با منافع و مصالح عالیه طفل و نوجوان تعارض دارد و بعضاً وی را از حقوق اولیه خود؛ مانند حق بر آموزش، حق بر سلامت؛ خصوصاً حق بهره‌مندی به‌موقع از خدمات سلامت محروم می‌سازد.

این در صورتی است که انجام این امور، جزء لاینفک زندگی کودکان و از ابزارهای لازم برای حسن انجام حضانت و نگه‌داری محسوب می‌شوند و ماهیتاً منافاتی با حق ولایت پدر و جدّ پدری بر اولاد ندارند؛ کمااینکه حضانت و نگه‌داری بدون برخورداری از اختیارات قانونی لازم برای انجام امور مذکور، در واقع به معنی حضانت و نگه‌داری با «دست‌های بسته» است و متضرر اصلی آن نیز اطفال ونوجوانان خواهند بود و در کلان قضیه، این محدودیت‌های قانونی می‌تواند در عین حال از علل عدم تمایل دختران به ازدواج و فرزندآوری به شمار روند.

بنا برمراتب و نظر به «ضرورت روان‌سازی مسیر قانونی حضانت و نگه‌داری فرزند برای تمامی مادران» و «بهره‌مندسازی کودکان از خدمات و حمایت‌های به‌هنگام حاضن و شخص مسئول نگه‌داری» و نیز در راستای بند (۲) اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دایر بر «حمایت از مادران؛ بالاخص در دوران حضانت فرزند» و بند ۷ سیاست‌های کلی خانواده، ابلاغی ۱۳۹۵/۰۶/۱۳ که بر «اصلاح و تکمیل قوانین حوزه خانواده متناسب با نیازها و مقتضیات جدید» تصریح دارد، معاونت «لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۴۱ قانون حمایت خانواده، مصوّب ۱۳۹۱/۱۲/۰۱» را با هدف کلان حمایت از «نقش و جایگاه مادری» و نیز «حمایت از منافع و مصالح عالیه صغار و

محجورین در دوران حضانت و نگه‌داری»، تهیه و جهت طیّ تشریفات قانونی تقدیم دولت داشت. این لایحه اکنون در نوبت بررسی کمیسیون لوایح دولت قرار دارد.

۱-۱۲- لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوب ۱۳۷۵/۰۲/۰۲

تأمل در نظام حقوقی کشور مؤید قوانینی است که هر یک، به نوعی، دربردارنده «رویکرد ارفاقی» نسبت به «والدین کودک‌آزار» می‌باشند؛ در همین خصوص وفق بند (۵) ماده ۱۱۷۳ قانون مدنی، ضرب و جرح متعارف فرزند (یا تنبیه بدنی متعارف فرزند) از مصادیق عدم مواظبت و انحطاط اخلاقی والدین یا یکی از آنها محسوب نمی‌شود؛ ماده ۱۱۷۹ قانون مدنی نیز، به صراحت، حق تنبیه طفل را برای والدین به رسمیت شناخته است و اشاره دارد به اینکه ابوین حق تنبیه طفل خود را در حدود تأدیب دارند؛ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ نیز در همراهی با قانون مدنی، وفق بند (ت) ماده ۱۵۸ خود، اشاره دارد به اینکه چنانچه اقدامات والدین و اولیای قانونی و سرپرستان کودک طبق قانون جرم باشد، لیکن به شکل متعارف و در چهارچوب حدود شرعی به منظور تأدیب یا حفاظت کودک انجام شده باشد، قابل مجازات نخواهد بود؛ مع‌الوصف این قوانین هیچ یک، ملاکی ارائه نمی‌دهند در اینکه چه نوعی از تنبیه مشمول تنبیه متعارف خواهد بود.

لذا این معاونت به استناد بند (ج) اصل ۲ (نفی هرگونه ستمگری و ستم‌کشی) و اصل ۱۰ (جهت‌گیری قوانین به سمت استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوّب ۱۳۵۸/۰۹/۱۲ با اصلاحات بعدی و ماده ۴۵ (رعایت غبطه و مصلحت کودکان و نوجوانان در تمامی تصمیمات اجرایی) قانون حمایت خانواده، مصوّب ۱۳۹۱/۱۲/۰۱، «لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوّب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲» را تقدیم دولت داشت. این لایحه در دولت تصویب و اکنون تشریفات تصویب در مجلس شورای اسلامی را طی می‌کند.

۱-۱۳- لایحه احکام نامعتبر حوزه زنان در نظام حقوقی کشور

مسأله تورم هنجاری یا همان تعدد قوانین مختلف در موضوع واحد، نظام حقوقی کشور را با ابهام و پیچیدگی مواجه کرده است؛ به نحوی که بعضاً در مقام تطبیق حکم بر موضوع، نمی‌توان به روشنی معلوم کرد که حکم قانون‌گذار برای این موضوع چیست؟ و در فرض این که حکم قانونی مربوط را پیدا کنیم، همچنان این ابهام وجود دارد که که آیا بعد از تصویب این قانون، قانون دیگری تصویب نشده است؟ آیا آیین‌نامه یا بخش‌نامه یا دستورالعمل‌های دولتی مغایر با این قانون وجود ندارد؟ به عبارتی آیا این حکم، حکم نهایی و معتبر قانون‌گذار در موضوع است؟

این ابهام و پیچیدگی قانونی، از یک سو، شهروندان را در شناخت حقوق و تکالیف قانونی خود با دشورای همراه می‌کند و از سوی دیگر، این امکان را فراهم می‌آورد که مجریان قانون، به تناسب رویکرد و دیدگاه خود، برداشت و تفسیر خاص خود

را از یک قانون داشته باشند و این مهم نیز به نوبه خود، تفاسیر مختلف و متفاوت از قانون را دامن میزند. در واقع مسأله تعدد قوانین در موضوع واحد، نظام حقوقی کشور را با ابهام مواجه می‌سازد و این ابهام مانع از آن می‌شود که بتوانیم حکم قانونی مربوط به یک موضوع را به روشنی شناسایی کنیم و حتی گاهی مواجه با شرایطی می‌شویم که در آن شرایط برای یک موضوع، چندین حکم قانونی وجود دارد؛ بدون اینکه مشخص باشد کدام حکم، حکم معتبر قانون‌گذار است و کدام حکم، حکم منسوخ می‌باشد و این همه، امکان پیاده سازی اصل حاکمیت قانون بر همه امور کشور را ناممکن می‌نماید.

بنابرمراتب و بالاخص در چهارچوب تبصره بند ۱ ماده ۳ قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور، مصوّب ۱۳۸۹/۰۳/۲۵، این معاونت، با بررسی تمامی قوانین حوزه زنان در نظام حقوقی کشور، از ابتدای قانون‌گذاری تا حال حاضر که بالغ بر یک صد و چهارده سال می‌شود (۱۲۸۶ تا ۱۴۰۰)، اولاً تمامی قوانین مرتبط به این حوزه را شناسایی، ثانیاً برای هر یک از قوانین، شناسنامه (سال تصویب، مرجع تصویب، شماره روزنامه رسمی، تاریخ روزنامه رسمی، تاریخ لازم‌الاجرا و تعداد مواد) تهیه و ثالثاً وضعیت اعتبار و عدم اعتبار قانون مربوطه را با استناد به قوانین مؤخر در همان موضوع، تعیین کرد. این لایحه اکنون تقدیم دولت شده و مراحل تصویب را سپری می‌کند.

۱-۱۴- مصوّبه تنقیحی حوزه زنان

یکی از مسائل عمده نظام حقوقی کشور تعدد و پراکندگی مقررات مختلف (اعم از آیین‌نامه، دستورالعمل و بخش‌نامه) در موضوع واحد است و این پراکندگی شناسایی مقررات معتبر از نامعتبر را با مشکل مواجه کرده است.

بنابرمراتب این معاونت مستنداً به بند ۱ ماده ۳ قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور، مصوّب ۱۳۸۹/۰۳/۲۵، تمامی مقررات حوزه زنان در نظام حقوقی کشور را از ابتدای قانون‌گذاری تا حال حاضر که بالغ بر یک صد و چهارده سال می‌شود (۱۲۸۶ تا ۱۴۰۰)، بررسی نمود و اولاً تمامی مقررات مرتبط به این حوزه را شناسایی، ثانیاً برای هر یک از آنها شناسنامه (سال تصویب، مرجع تصویب، شماره ابلاغ، تاریخ ابلاغ، شماره روزنامه رسمی، تاریخ روزنامه رسمی، تاریخ لازم‌الاجرا و تعداد مواد) تهیه، ثالثاً وضعیت اعتبار و عدم اعتبار مقرره مربوطه را با استناد به قوانین و مقررات مؤخر در همان موضوع، تعیین و رابعاً تصویب‌نامه تنقیحی را که مشتمل بر اعلام مقررات معتبر و نامعتبر است، تهیه و تقدیم دولت نمود. این تصویب‌نامه اکنون مراحل تصویب در دولت را سپری می‌کند.

۱-۱۵- لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۱۱۳۳ قانون مدنی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۸/۱۹

ماه ۱۱۳۳ قانون مدنی، شوهر را قانوناً مجاز می‌دارد تا طبق شرایط مقرر در این قانون، همسر خود را طلاق دهد، لیکن این شرایط در قانون مذکور تعیین نشده و لذا بار سوءاستفاده از حق را برای شوهر باز می‌گذارد، لذا معاونت به استناد اصل ۱۰ و بند ۱ اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، بندهای ۷ و ۱۳ سیاست‌های کلی خانواده، ابلاغی ۱۳۹۵/۰۶/۱۳، بند ۹ سند اهداف و اصول تشکیل خانواده و سیاست‌های تحکیم و تعالی آن، مصوّب ۱۳۸۴/۰۴/۰۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی، بند ۲۱ منشور حقوق و مسئولیّت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی

ایران، مصوّب ۱۳۸۳/۰۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی و ماده ۵۳ منشور حقوق شهروندی، این لایحه را تهیه و تقدیم دولت کرد که اکنون فرآیند تشریفات قانونی تصویب در دولت را طی می‌کند.

۱-۱۶- لایحه اصلاح بند «د» ماده ٤٦ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۹۱/۰۸/۲۱

طبق بند «د» ماده ۴۶ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه، نام مادر در اطلاعات کارت ملی درج نمی‌شود و این مسأله موجب بروز مشکلاتی برای مادران بالاخص در دوران حضانت و نگه‌داری از فرزند بعد از واقعه طلاق می‌شود. به نحوی که اثبات رابطه فرزند و مادری در برخی اماکن نظیر پایانه‌های مسافری هوایی، زمینی و ریلی برای زنان ممکن نیست یا با دشواری همراه است. بر این اساس معاونت لایحه مذکور را با هدف هویت‌بخشی به جایگاه زن در نهاد خانواده و تحقق بایسته‌های عدالت جنسیتی تهیه و تقدیم دولت داشت که موفق به تصویب در دولت نشد.

۱-۱۷- لایحه اصلاح مقررات ناظر بر دیه زنان در قوانین کیفری

میزان دیه زن و مرد از احکام امضایی اسلام بوده و در نصوص قرآن کریم نسبت به تفاوت دیه زن و مرد و میزان آن ذکری به عمل نیامده است و نظرات فقها بر اساس روایات مختلف است، به طوری که برخی فقها دیه زن و مرد را مساوی و برخی دیگر قائل به تفاوت دیه زن و مرد هستند. لذا این معاونت به منظور تحقق عدالت جنسیتی در سطح قوانین، لایحه اصلاح قوانین ناظر بر دیه را تهیه و جهت طیّ تشریفات به دولت تقدیم کرد که اکنون فرآیند تشریفات قانونی تصویب در دولت را طی می‌کند.

۱-۱۸- لایحه معافیت ۲۰ درصدی کارفرمایان نسبت به پرداخت بیمه در ازای اشتغال هر زن سرپرست خانوار

به منظور حمایت از زنان سرپرست خانوار و فراهم‌سازی زمینه‌های لازم برای اشتغال پایدار و مآلاً توانمندسازی آنها، این معاونت لایحه فوق را تهیه و تقدیم دولت کرد. لایحه مرقوم در دولت به تصویب نرسید.

۱-۱۹- لایحه اصلاح بند «ت» ماده ۸۰ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱٤

مطابق بند «ت» ماده ۸۰ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

(۱۴۰۰ -۱۳۹۶)، مصوّب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴، دولت موظف است در چهارچوب پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی، طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار را طبق قوانین و مصوّبات شورای اجتماعی توسط ریاست‌جمهوری (معاونت امور زنان) با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سایر نهادهای ذی‌ربط تهیه و تقدیم مجلس نماید؛ مع‌الوصف، نظر به ابهامات این بند؛ از جمله اینکه آیا منظور از طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار، لایحه جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار است یا خیر و اگر خیر، چرا انتهای بند به تصویب این طرح در مجلس شورای اسلامی اشاره کرده است، معاونت به منظور رفع ابهام و نیز تسریع در کار تهیه طرح مذکور و اجرای آن، لایحه فوق را تهیه و تقدیم دولت داشت. این لایحه در دولت تصویب شد اما در مجلس به تصویب نرسید.

۱-۲۰- لایحه اصلاح ماده ۲۶ قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، مصوب ۱۳۸۶/۰۴/۰۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی

از آنجا که حق پرستاری همسران جانبازان (در مواردی که به مراقبت و پرستاری توسط همسر انجام می‌شود)، به حساب خودشان واریز نمی‌شود، معاونت جهت حمایت از همسران جانبازان و تکریم ارزش‌های پرستاری ایشان، تهیه لایحه مذکور را در دستور کار قرار داد و جلسات کارشناسی مربوط را برگزار نمود.

جدول شماره ۱: فهرست لوایح و پیشنهادات معاونت ریاست‌جمهوری در امور زنان و خانواده در حوزه زنان، کودکان و خانواده

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۱	لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت	تصویب در هیئت دولت و ارسال به مجلس شورای اسلامی وفق مکاتبه شماره ۵۷۰۱۶/۱۲۲۳۱۴ مورخ ۱۳۹۹/۱۰/۲۴ رییس جمهور	اعلام وصول در مجلس شورای اسلامی	بررسی الزامات فقهی ناظر بر تدوین قوانین بازدارنده از اِعمال خشونت علیه زنان	بررسی فقهی حقوقی خشونت علیه زنان /۲۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹
۲	لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۴/۰۱ در موضوع تعیین حداقل سن قانونی ازدواج	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۱۸۲۸۲ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۱۷	به تصویب هیأت دولت نرسید	تحلیل ابعاد ازدواج زودهنگام در پرتو آمار و واکاوی پیامدهای آن از منظر علوم اجتماعی و علوم پزشکی	مطالعه فقهی حقوقی کودک همسری با تأکید بر ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی ایران /۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۳	لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوّب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲ ناظر بر تشدید مجازات پدر در فرض قتل فرزند	تصویب در هیئت دولت و ارسال به مجلس شورای اسلامی وفق مکاتبه شماره ۲۵۲۴۱ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۰۸ معاون امور مجلس رییس جمهور	در نوبت اعلام وصول مجلس شورای اسلامی	امکان‌سنجی تشدید مجازات قتل فرزند توسط پدر از منظر فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی	امکان‌سنجی تشدید مجازات قتل فرزند توسط پدر از منظر فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی (موضوع ماده ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی تعزیرات) / ۳ دی ماه ۱۳۹۹
۴	لایحه اصلاح ماده ۱۱۳۳ قانون مدنی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۸/۱۹ ناظر بر مقیدسازی حق طلاق زوج	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۴۸۱۴۰ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۰۷	در فرآیند تصویب کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	درآمدی بر لایحه اصلاح ماده ۱۱۳۳ قانون مدنی از منظر فقهی و حقوقی	محدودسازی اختیار مطلق طلاق زوج در راستای حفظ کیان خانواده / ۱۷ آذر ۱۳۹۸
۵	لایحه اعلام قوانین نامعتبر حوزه زنان در نظام حقوقی کشور	ارسال به معاون حقوقی رییس‌جمهور طیّ مکاتبه شماره ۳۹۶۱۱ مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۱۳	در فرآیند بررسی معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست‌جمهوری	....	....
۶	مصوّبه تنقیحی حوزه زنان	ارسال به معاون حقوقی رییس‌جمهور طیّ مکاتبه شماره ۲۹۲۷۴ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۱۸	در فرآیند بررسی معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست‌جمهوری	....	....

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۷	لایحه اصلاح تبصره ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست، مصوّب ۱۳۹۲/۰۶/۳۱ ناظر بر ممنوعیت ازدواج سرپرست و فرزندخوانده	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۲۴۸۰۲ مورخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۴ و مکاتبه شماره ۷۶۱۱۹ مورخ ۱۳۹۹/۰۷/۰۶	به تصویب هیأت دولت نرسید	واکاوی ازدواج سرپرست و فرزندخوانده از منظر حقوقی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و فقهی	.....
۸	لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۴۱ قانون حمایت خانواده، مصّوب ۱۳۹۱/۱۲/۰۱ در موضوع توسعه اختیارات مادر در دوران حضانت فرزند	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۰۰۶۴۲ مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۰۸	در نوبت بررسی کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	مطالعه فقهی مدت حضانت و قلمرو اختیارات حاضن از منظر فقه و حقوق	۱- مدت حضانت و قلمرو اختیارات حاضن از منظر فقه و حقوق (بررسی لایحه پیشنهادی الحاق یک تبصره ماده ۴۱ قانون حمایت خانواده) / ۲۶ آذر ۱۳۹۹ ۲- بررسی فقهی حقوقی سقوط حق حضانت مادر در صورت ازدواج (موضوع ماده ۱۱۷۰ قانون مدنی) / ۱۱ آذر ۱۳۹۹
۹	لایحه اصلاح قانون اجازه افتتاح حساب پس‌انداز برای اطفال، مصوّب ۱۳۵۶/۱۱/۳۰	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۹۸۱۵۹ مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۰۱ و تصویب در هیأت دولت	در فرآیند ارسال به مجلس شورای اسلامی	بررسی‌فقهی حقوقی‌اختیارات مادر در امور بانکی فرزندان زیر ۱۸ سال افتتاح و برداشت از حساب	بررسی فقهی حقوقی اختیارات مادر در امور بانکی فرزندان زیر ۱۸ سال افتتاح و برداشت از حساب / ۲۴ دی ۱۳۹۹

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۱۰	لایحه اصلاح تبصره ماده ۳۳۶ قانون مدنی، الحاقی ۱۳۸۱/۰۵/۰۹ ناظر بر حق زن به دریافت اجرت‌المثل کارهای خانگی انجام شده در ایام زوجیت	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۳۷۶۳۴ مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۰۷	در نوبت بررسی کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	اجرت‌المثل زوجه در قانون مدنی: چالش‌های نظری و مشکلات اجرایی	اجرت‌المثل زوجه در قانون مدنی: چالش‌های نظری و مشکلات اجرایی/ ۱۰دی ۱۳۹۸
۱۱	لایحه اصلاح ماده ۶۳۰ قانون مجازات (کتاب پنجم شامل تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوّب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲و بند ث ماده ۳۰۲ قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۲۷۸۹۵ مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۰۷	در فرآیند تصویب در کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	قتل در فراش در ترازوی نقد	قتل در فراش در ترازوی نقد (بررسی و نقد ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی تعزیرات) / ۲۹ بهمن ۱۳۹۸
۱۲	لایحه اصلاح مواد قانونی ناظر بر مسئولیت کیفری اطفال و نوجوانان در قانون مجازات اسلامی، مصوّب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۳۱۸۸۹ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۲۵	در نوبت بررسی کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	بایسته‌های اصلاح سن مسئولیت کیفری از منظر الزامات حقوق داخلی و مبانی فقهی	بررسی فقهی حقوقی شرط رشد و سن مسئولیت کیفری / ۶ آذر ۱۳۹۸

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۱۳	لایحه اصلاح تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری، مصوّب ۱۳۹۲/۱۲/۰۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی در موضوع بهره‌مندسازی بزه‌دیده از خسارات معنوی	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۵۲۸۲۲ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۳	در نوبت بررسی کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	امکان‌سنجی پیش‌بینی خسارت معنوی و منافع ممکن‌الحصول برای جرایم مستوجب دیه و تعزیرات منصوص شرعی از منظر فقهی - حقوقی و بزه‌دیده شناختی	امکان‌سنجی پیش‌بینی خسارت معنوی و منافع ممکن‌الحصول برای جرایم مستوجب دیه و تعزیرات منصوص شرعی از منظر فقهی - حقوقی و بزه‌دیده شناختی (موضوع تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری) / ۱۷ دی ۱۳۹۹
۱۴	لایحه اصلاح بند (۳) ماده ۱۸ قانون گذرنامه، مصوّب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ و الحاق پنج تبصره به مواد ۱۸ و ۱۹ آن	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۲۶۰۸ مورخ ۱۴۰۰/۰۱/۱۶	در فرآیند تصویب کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	بررسی فقهی حکم اجازه زوج در صدور گذرنامه زوجه	بررسی فقهی حکم لزوم اجازه زوج در صدور گذرنامه زوجه (موضوع بند ۳ ماده ۱۸ قانون گذرنامه) / ۱۹ آذر ماه ۱۳۹۹
۱۵	لایحه اصلاح مقررات ناظر بر دیه زنان و مردان	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۴۸۱۴۰ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۰۷	در نوبت بررسی کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	امکان‌سنجی فقهی نظریه برابری دیه زن و مرد	بررسی تفاوت دیه زن و مرد از منظر کتاب و سنت / ۲۷ آذر ۱۳۹۸

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۱۶	لایحه اصلاح بند «د» ماده ۴۶ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصّوب ۱۳۹۱/۰۸/۲۱ ناظر بر الحاق نام مادر به اطلاعات هویتی کارت ملی	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۸۰۵۹۲ مورخ ۱۳۹۹/۰۷/۱۵	در فرآیند تصویب کمیسیون لوایح دفتر هیأت دولت	....	....
۱۷	لایحه معافیت ۲۰ درصدی کارفرمایان نسبت به پرداخت بیمه در ازای اشتغال هر زن سرپرست خانوار	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۴۹۶۸۳ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۰۹	در نوبت بررسی کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک دفتر هیأت دولت	....	....
۱۸	لایحه واریز حق پرستاری همسران جانبازان به حساب شخصی آنان	.....	در فرآیند نهایی‌سازی	....	....
۱۹	پیشنهاد درج شروط ضمن عقد نکاح زنان در سند ازدواج در دفاتر ازدواج و طلاق به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور	ارسال به دولت طیّ مکاتبه شماره ۱۱۱۴۰ مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۱۰	به صورت بخش‌نامه توسط رییس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به دفاتر ازدواج و طلاق ابلاغ شد	....	....

ردیف	عنوان لایحه	تدوین و ارسال به دولت	آخرین وضعیت	عنوان سند پشتیبان	عنوان نشست فقهی
۲۰	آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مصوّب ۱۳۹۸/۰۷/۰۲	تدوین با مشارکت معاونت حقوقی دولت	مصوّب ۱۳۹۹/۰۲/۳۱ هیأت دولت	....	....
۲۱	آیین‌نامه اجرایی ماده ۶ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان، مصوّب ۱۳۹۹/۰۲/۳	تدوین با مشارکت وزارت دادگستری و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	تصویب در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۳۰ هیأت دولت	....	....
۲۲	لایحه اصلاح بند «ت» ماده ۸۰ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، مصوّب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴	تصویب در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۰۲/۲۹ هیأت دولت	عدم تصویب در مجلس شورای اسلامی		

معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده
اهم اقدامات حقوقی
معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده
۳۳

بخش اول

مشارکت با دستگاه‌ها در تدوین اسناد حوزه

دستگاه‌های اجرایی برای پیشبرد مطلوب وظایف سازمانی خود تلاش می‌کنند با هم‌افزایی و تجمیع امکانات و منابع موجود و استفاده کارآمد از ظرفیت‌های دستگاهی، وظایف سازمانی خود را به شکل مطلوب اجرا نمایند.

از این حیث معاونت نیز در همکاری با دستگاه‌های اجرایی برای اصلاح نظام حقوقی کشور تلاش کرده است؛ بالاخص معاونت در حوزه حقوق کودک تعاملات قابل توجه با مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری داشته است؛ زیرا همانطور که اشاره شد معاونت وفق آیین‌نامه مرجع، در ترکیب شورای هماهنگی و کارگروه‌های تخصصی آن مرجع قرار دارد و لذا مکلف است تا هم در اجرای وظایف آن شورا هم‌افزایی کند و هم اینکه خود رأساً و در چهارچوب مأموریت سازمانی که دارد، موضوع حقوق کودک را ارزیابی و آسیب‌شناسی مستمر کرده و برای برون‌رفت از مسأله، راه‌کار اصلاحی مستقل یا مشترک با دستگاه‌های ذی‌ربط ارائه دهد. اهمّ اقدامات انجام شده در چهارچوب همکاری‌های دستگاهی به شرح زیر بوده است:

- مشارکت با وزارت کشور در تهیه «پیش‌نویس سند ملی امنیت بانوان و کودکان در روابط اجتماعی موضوع ماده ۲۲۷ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ ـ ۱۳۹۰)، مصوّب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵؛
- مشارکت با سازمان بهزیستی کشور و شورای اجتماعی کشور در تهیه سه سند برای کاهش کار کودک با عناوین «ترسیم روندهای تولید کننده وضعیت کار کودک»، «بازیگران/دستگاه‌های مسئول» و «راه‌کارهای کاهش و کنترل کار کودک»؛
- مشارکت با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و کمیسیون لوایح دولت در تهیه لایحه اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی۱۳۸۵/۰۷/۰۲. این لایحه در تاریخ ۱۳۹۸/۰۷/۰۲ به تصویب مجلس رسید؛
- مشارکت با معاونت حقوقی ریاست‌جمهوری در تدوین آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مصوّب ۱۳۹۸/۰۷/۰۲. این آیین‌نامه در تاریخ ۱۳۹۹/۰۲/۳۱ در دولت تصویب شد؛
- مشارکت با وزارت دادگستری و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دیگر دستگاه‌های ذی‌ربط در تدوین آیین‌نامه اجرایی ماده ۶ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان. این آیین‌نامه در تاریخ ۱۴۰۰/۰۳/۳۰ در دولت به تصویب رسید؛
- مشارکت با مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری در تدوین شاخص‌های حوزه حقوق کودک و تهیه گزارش جامع حقوق کودک در کشور برای سال‌های ۱۳۹۴ لغایت ۱۴۰۰؛
- مشارکت در تدوین بخش حقوقی سند پشتیبان الزامات، ضوابط و چارچوب ملی توسعه شهرهای دوستدار کودک، شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، ۱۴۰۰.

بخش ۲

معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

اهم اقدامات حقوقی
معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

۳۵

آسیب‌شناسی حقوقی و مطالعات فقهی

تدوین لوایح در معاونت، نتیجه مطالعات و آسیب‌شناسی‌هایی است که در سطح قوانین و مقررات موجود انجام پذیرفته است.

علاوه بر آن از طریق جلب همکاری مراکز فقهی تلاش بسیار شد تا با واکاوی تخصصی در منابع فقهی، از راه‌کارهای فقه برای خروج از تنگناهای قانونی و استیفاء حقوق زن، حقوق کودک و تقویب نهاد خانواده بهره‌گیری شود تا بتوان در چهارچوب ظرفیت‌های فقهی و موازین حقوقی و با توجه به ضرورت‌های اجتماعی، راه‌کارهای کارآمد برای ارتقاء حوزه حقوق زن، حقوق کودک و تحکیم بنیان خانواده ارائه داد. برخی از مطالعات انجام شده به شرح زیر هستند:

- بررسی الزامات فقهی ناظر بر تدوین قوانین بازدارنده از اِعمال خشونت علیه زنان؛
- درآمدی بر مقابله با خشونت علیه زنان؛
- حمایت کیفری ویژه از زنان؛
- بررسی فقهی - حقوقی خشونت علیه زنان؛
- بایسته‌های اصلاح سن مسئولیت کیفری از منظر الزامات حقوق داخلی و مبانی فقهی (بررسی فقهی حقوقی شرط رشد و سن مسئولیت کیفری)؛
- آسیب‌شناسی قانون حمایت خانواده، مصوّب ۱۳۹۱/۱۲/۰۱ ۱۳۹۱؛
- آسیب‌شناسی قانون راهکاهای اجرایی گسترش فرهنگ عفاف و حجاب، مصوّب ۱۳۸۴/۱۰/۱۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
- آسیب‌شناسی قانون تسهیل ازدواج، مصوّب ۱۳۸۴/۰۹/۲۷؛
- امکان‌سنجی فقهی نظریه برابری دیه زن و مرد؛
- الزامات مربوط به مقیدسازی حق طلاق شوهر (موضوع ماده ۱۱۳۳ قانون مدنی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۸/۱۹)؛
- گزارش مطالعاتی راه‌کارهای تازه برای حل توأمان مسئله مهریه زنان و کاستی‌های حقوق زنان؛
- ظرفیت‌شناسی حمایت اجتماعی از کودکان در پرتو حمایت از مادران در نظام حقوقی کشور (اسناد بالادستی، قوانین توسعه‌ای، قوانین عادی و مقررات)؛
- مطالعه فقهی - حقوقی کودک همسری با تأکید بر ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی؛
- امکان‌سنجی تشدید مجازات قتل فرزند توسط پدر از منظر فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی؛
- مطالعه فقهی مدت حضانت و قلمرو اختیارات حاضن از منظر فقه و حقوق؛
- بررسی فقهی- حقوقی اختیارات مادر در امور بانکی فرزندان زیر ۱۸ سال افتتاح و برداشت از حساب؛
- تحلیل ابعاد ازدواج زودهنگام در پرتو آمار و واکاوی پیامدهای آن از منظر علوم اجتماعی و علوم پزشکی؛
- بررسی پیامدهای ازدواج زودهنگام از منظر علوم اجتماعی؛
- تأملی بر ازدواج کودکان از منظر علم پزشکی؛
- واکاوی ازدواج سرپرست و فرزندخوانده از منظر حقوقی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و فقهی؛
- مطالعه نظام حقوقی کشور برای حمایت از کودک در برابر خشونت و سوءرفتار؛
- شناسایی ابهامات قانونی ازدواج در زیر سنین مقرر در ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی؛
- خلاصه دیدگاه‌های فقهی ناظر بر ازدواج در زیر سن بلوغ؛
- پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت کودکان همراه مادران مقیم در زندان؛

- هدف‌گذاری مواد مرتبط به حقوق کودک مقرر در منشور حقوق شهروندی، مصوّب ۱۳۹۵/۰۹/۲۹؛
- مطالعه تطبیقی لایحه صیانت، کرامت و تأمین امنیت بانوان در برابر خشونت اصلاحی قوه قضاییه و لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت تهیه شده توسط معاونت ریاست‌جمهوری در امور زنان و خانواده؛
- شناسایی قوانین و مقررات موجود در موضوع اخذ اجازه‌نامه جراحی زن متأهل از شوهر؛
- واکاوی ابعادی از مهم‌ترین ابهامات موجود در قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۱۴۰۰ -۱۳۹۶ در مواد مرتبط با حوزه فعالیت معاونت رییس‌جمهور در امور زنان و خانواده؛
- خلاءهای موجود در قانون کار و آیین‌نامه‌های مربوطه در حوزه زنان؛
- استخراج بندهای مرتبط به حوزه زنان و خانواده از سند سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه ابلاغی ۱۳۹۴؛
- استخراج مواد مرتبط به حوزه زنان و خانواده از منشور حقوق شهروندی ابلاغی ۱۳۹۵.

بخش ۴

تدوین متون اظهار نظر کارشناسی نسبت به لوایح و طرح‌های اصلاح قانون

روند تصویب طرح‌ها و لوایح در کمیسیون‌های مرتبط دولت به این صورت است که متن لایحه مورد نظر قبل از تصویب به تمامی دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط ارسال می‌شود تا دستگاه‌ها نظرات کارشناسی اصلاحی خود را نسبت به لایحه مذکور اعلام دارند.

از این حیث، معاونت مستمراً و پس از دریافت لوایح از کمیسیون‌های مربوط دولت، با بررسی مفاد لایحه، متونی را با عنوان متون اعلام نظر کارشناسی، تهیه می‌کند و در آن نکات ماهوی و شکلی لایحه مذکور و خلأها و نارسایی‌های آن را به نحو مستند، تحلیل و به همراه مجموعه پیشنهادهای تکمیلی و اصلاحی، جهت اعمال در فرآیند اصلاح لایحه، تقدیم کمیسیون مربوط دولت می‌نماید. در عین حال، این معاونت پیش‌نویس اسناد مهم تهیه شده در دیگر دستگاه‌های حاکمیتی را که جهت اعلام‌نظر ارسال شده است، به شرح فوق بررسی و متن اظهارنظر کارشناسی مبسوط نسبت به آن تهیه می‌کند. مهم‌ترین متون مذکور به شرح زیر است:

- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به گزارش بررسی موضوع خانواده و جمعیت در کمیسیون سیاسی- اجتماعی و فرهنگی مجلس خبرگان رهبری؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس نظام جامع رصد آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌ها، تهیه شده توسط سازمان امور اجتماعی کشور؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به آیین‌نامه اجرایی سیاست سلامت اجتماعی کشور؛ برنامه ملی پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، تهیه شده توسط سازمان امور اجتماعی کشور؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیشنهاد اصلاح ضوابط و محدودیت سنی برای اعطای وام ازدواج، تهیه شده توسط وزارت ورزش و جوانان؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح قواعد اجرای احکام تخصصی دادگاه خانواده (شماره ثبت ۴۲۸ مجلس شورای اسلامی)؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح تأمین و تضمین امنیت و کرامت زن ایرانی (شماره ثبت ۴۴۴)»؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به دادخواست ابطال مصوّبه شماره ۱۳۵۱۸۲۴ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۷ شورای عالی اداری با عنوان اصلاح و تصویب دستورالعمل اجرایی نحوه انتخاب و انتصاب مدیران حرفه‌ای؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به لایحه ایجاد نهاد ملی حقوق بشر و شهروندی، تهیه شده توسط معاونت حقوقی ریاست‌جمهوری؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به سند راهبردی و عملیاتی کنترل و کاهش خشونت، تهیه شده توسط معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس نهایی آیین‌نامه اجرایی پیوست اجتماعی برنامه‌های کلان توسعه‌ای؛ موضوع جزء ۲ بند الف ماده ۸۰ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، مصوّب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به واکاوی ابعادی از لایحه صیانت، کرامت و تأمین امنیت بانوان در برابر خشونت، اصلاحی قوه قضاییه؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از اطفال و نوجوانان، تهیه شده توسط وزارت دادگستری؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به اصلاحیه آیین‌نامه ساماندهی کودکان کار و خیابان، تهیه شده توسط شورای اجتماعی کشور؛

- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس ماده واحده تأسیس مرکز / سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک، تهیه شده توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس برنامه جامع پیش‌گیری از خشونت علیه کودکان و نوجوانان، تهیه شده توسط معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی، تهیه شده توسط فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح اصلاح مواد ۱۰۴۳ و ۱۰۴۴ قانون مدنی، تهیه شده توسط فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح اصلاح ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی و الحاق سه تبصره به آن، تهیه شده توسط فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به سند ملی حقوق کودک، تهیه‌شده توسط شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس سند ارتقای فرهنگ ازدواج و فرزندآوری، تهیه شده توسط شورای فرهنگ عمومی شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح جمعیت و تعالی خانواده، تهیه شده توسط کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس مسئولیت‌ها، اختیارات و تکالیف سازمان‌ها در حوزه کودک‌آزاری، تهیه شده توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس لایحه جامع حمایت از حقوق معلولان؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان، تهیه شده توسط قوه قضاییه؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به لایحه پلیس ویژه اطفال و نوجوانان، تهیه شده توسط قوه قضاییه؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح جامع پیشنهادی و ساختار اجرای طرح به‌منظور مدیریت آراء کشورها نسبت به قطع‌نامه‌های حقوق بشری علیه جمهوری اسلامی ایران، تهیه شده توسط وزارت امور خارجه؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به لایحه اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مصوّب ۱۳۸۵/۰۷/۰۲؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به زمان‌بندی مصوّبات مجمع تشخیص مصلحت نظام و تعیین تکلیف مصوّبات سابق در موضوع حقوق زنان؛
- متن اظهارنظر کارشناسی نسبت به طرح ساماندهی و حمایت اجتماعی از کودکان کار و خیابان سال ۱۳۹۸؛
- متن اظهارنظر کارشناسی در موضوع قوانین مستعد پیامدهای منفی بر ایمان، باورها و رفتارهای دینی شهروندان با تأکید بر حوزه زنان، کودکان و خانواده، به درخواست رییس دفتر و سرپرست نهاد ریاست‌جمهوری؛

- متن اظهارنظر کارشناسی در موضوع محورهای پیشنهادی جهت درج در برنامه راهبردی چهارساله دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی، به درخواست حوزه ریاست مجلس شورای اسلامی؛
- متن اعلام نظر کارشناسی نسبت به پیش‌نویس اصلاحی بند ت ماده ۸۰ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، مصوّب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴»؛
- متن اظهارنظر کارشناسی در چهارچوب بازدید از کلینیک حقوق شهروندی و مرکز تخصصی حقوق کودک کانون وکلای دادگستری استان یزد.

بخش ۵

تهیه گزارش تحولات حقوق زن، حقوق کودک و حمایت از نهاد خانواده جهت ارائه به مجامع بین‌المللی

دولت جمهوری اسلامی ایران در زمره اعضای برخی اسناد حقوقی بین‌المللی می‌باشد و آنها را در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسانده است؛ از این حیث، گزارش‌های ادواری را به نهادهای مسئول نظارت و پایش آن اسناد بین‌المللی تقدیم می‌دارد و در چهارچوب آن گزارش، دستاوردهای حقوقی و اجرایی مرتبط به حوزه آن سند را ارائه می‌دهد.

این اسناد نقش به‌سزایی در معرفی نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی و نزد افکار عمومی جهانی ایفاء می‌کنند و نشانگر آن هستند که نظام جمهوری اسلامی ایران مستمراً در راستای ارتقاء حقوق شهروندی و ظرفیت‌سازی برای استیفاء این حقوق، عزم و تلاش جدی داشته است. از این منظر، معاونت در تدوین بخش مرتبط به حوزه نهاد خانواده، حقوق زن و حقوق کودک این گزارش‌ها، با نهادهای ذی‌ربط داخلی؛ چون ستاد حقوق بشر قوه قضاییه، مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری و وزارت امور خارجه مشارکت مؤثر داشته است. در ادامه به اهمّ گزارش‌های تهیه شده توسط معاونت اشاره می‌شود:

- تهیه بخش مرتبط چهارمین گزارش ادواری دولت جمهوری اسلامی ایران به کمیته حقوق بشر ناظر بر میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، مصوّب سال ۱۳۵۴ مجلس شورای اسلامی در همکاری با ستاد حقوق بشر قوه قضاییه و مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری؛
- تهیه پنجمین و ششمین گزارش ادواری پنج‌ساله دولت جمهوری اسلامی ایران در حوزه حقوق کودک (موضوع ماده ۴۴ کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹) در همکاری با مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری؛
- مشارکت با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تهیه پاسخ به پرسش‌نامه ارسالی از سازمان بهداشت جهانی در موضوع پیشگیری از خشونت علیه کودکان؛
- تهیه گزارش مقدماتی نسبت به پروتکل فروش، فحشاء و هرزهنگاری کودکان، مصوّب ۱۳۸۶/۰۵/۰۹ مجلس شورای اسلامی در همکاری با مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری.

بخش ۶

اقدامات ترویجی - آموزشی حقوقی

معاونت در راستای «ترویج و آموزش مباحث مربوط به حقوق خانواده، حقوق زنان و حقوق کودکان» و «آگاهی‌بخشی عمومی»، کتاب‌ها و بروشورهای آموزشی را منتشر و کارگاه‌های آموزشی را برگزار کرده است که اهمّ آن به شرح زیر می‌باشد:

۶-۱- کتاب و کتابچه

- کودک برای صلح، صلح برای کودک؛
- دستاوردهای چهل ساله نظام حقوقی کشور در حوزه زنان در سه سطح عدالت جنسیتی، امنیت فردی و تأمین اجتماعی؛
- بررسی فقهی حقوقی شرط رشد و سن مسئولیت کیفری؛
- مطالعه فقهی، حقوقی کودک همسری با تأکید بر ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی ایران؛
- اختیارات مادر در امور بانکی فرزندان زیر ۱۸ سال؛
- مدت حضانت و قلمرو اختیارات حاضن از منظر فقه و حقوق؛
- بررسی فقهی حقوقی سقوط حق حضانت مادر در صورت ازدواج؛
- امکان‌سنجی تشدید مجازات قتل فرزند توسط پدر از منظر فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی؛
- تضمینات مربوط به عدالت جنسیتی در سطح قانون‌گذاری؛
- تضمینات مربوط به تأمین امنیت اجتماعی زنان در سطح قانون‌گذاری؛
- تضمینات مربوط به تأمین امنیت فردی زنان در سطح قانون‌گذاری؛
- فهرست مراکز ارائه خدمات حقوقی معاضدتی (رایگان) به شهروندان؛
- مجموعه اقدامات معاونت رییس‌جمهور در امور زنان و خانواده در حوزه حقوق کودک با رویکرد تحکیم خانواده دوستدار کودک؛
- مجموعه قوانین و مقررات حوزه زنان سرپرست خانوار.

۶-۲- نشست علمی

- برگزاری هفده نشست هم‌اندیشی در همکاری با دانشگاه مفید قم و مؤسسه فقه‌الثقلین شامل موارد زیر:

قلمرو اختیار زوج در طلاق؛

- بررسی تفاوت دیه زن و مرد از منظر کتاب و سنت؛
- اجرت‌المثل زوجه در قانون مدنی؛ چالش‌های نظری و مشکلات اجرایی؛
- قتل در فراش در ترازوی نقد؛ بررسی و نقد ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم شامل تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، مصوّب ۱۳۷۵/۰۳/۰۲؛
- قلمرو اراده در حوزه ازدواج با تأکید بر مسأله مهریه؛
- امکان‌سنجی پیش‌بینی خسارت معنوی و منافع ممکن‌الحصول برای جرایم مستوجب دیه و تعزیرات منصوص شرعی از منظر فقهی، حقوقی و بزه‌دیده‌شناختی (موضوع تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری)؛

- بررسی فقهی حکم لزوم اجازه زوج در صدور گذرنامه زوجه (موضوع بند ۳ ماده ۱۸ قانون گذرنامه)؛
- خشونت علیه زنان و راه‌کارهای پیشگیری و مقابله با آن از نگاه فقه (سه نشست)
- بررسی فقهی و حقوقی خشونت علیه زنان
- مطالعه فقهی حقوقی کودک همسری با تأکید بر ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی ایران؛
- امکان‌سنجی تشدید مجازات قتل فرزند توسط پدر از منظر فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی؛
- مدت حضانت و قلمرو اختیارات حاضن از منظر فقه و حقوق؛
- بررسی فقهی حقوقی سقوط حق حضانت مادر در صورت ازدواج؛
- بررسی فقهی حقوقی اختیارات مادر در امور بانکی فرزندان زیر ۱۸ سال افتتاح و برداشت از حساب؛
- بررسی فقهی حقوقی شرط رشد و سن مسئولیت کیفری؛

◆ برگزاری پنج کارگاه آموزشی با مشارکت کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران در عناوین زیر:

- عدالت جنسیتی و سهم آن در نظام حقوقی کشور؛ به مناسبت روز جهانی عدالت اجتماعی؛
- چگونگی مشارکت همه افراد و گروه‌ها برای صلح؛
- چگونگی مقابله با تبعیض و بی‌عدالتی برای صلح؛
- طرق مقابله با بیگانه‌هراسی برای صلح؛
- تکنیک‌های حل اختلاف به سوی صلح؛

◆ برگزاری همایش بین‌المللی بزرگداشت هفته ملی کودک با محوریت کودکان و صلح؛

◆ برگزاری مدرسه زمستانی حقوق کودک در استان کهگیلویه و بویر احمد با مشارکت وزارت آموزش و پرورش و وزارت دادگستری.

بخش ۷

ارائه راه‌کارهای حقوقی برای حل مسائل مستحدثه در حوزه زنان

این معاونت به تناسب حدوث برخی مسائل در حوزه زنان که نافی کرامت زن بوده و یا تمامیت جسمانی و روانی وی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد، طیّ مکاتبه با مقامات و دستگاه‌های ذی‌ربط، ضمن تبیین و طرح مسأله، راه‌کارهایی را برای برون‌رفت از موضوع ارائه داده است. ذیلاً به اهمّ این موارد اشاره می‌شود:

- مکاتبه با مقام معظم رهبری در خصوص انعکاس گوشه‌ای از وضعیت خشونت علیه زنان در آینه آمار و تعرفه اقدامات حقوقی متناسب؛
- مکاتبه با رییس قوه قضاییه جهت طرح مسأله زنان قربانی اسیدپاشی و راه‌کارهای اصلاحی قانونی برای حل مسأله به بهانه اسیدپاشی در استان آذربایجان شرقی (۱۳۹۶/۱۲/۲۸)؛
- مکاتبه با رییس جمهوری اسلامی ایران جهت طرح مسأله نسبت به ابعاد پرونده قتل رومینای ۱۳ ساله و طرح چند پیشنهاد (۱۳۹۹/۰۲/۲۸)؛
- مکاتبه با معاون قوانین مجلس شورای اسلامی جهت تنویر ابعاد تنقیحی «ردیف ۷۰» از جدول پیوست «قانون فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت، مصوّب ۱۳۹۹/۰۸/۰۵»؛
- مکاتبه با رییس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور جهت الزام دفاتر اسناد رسمی به ثبت شروط مورد توافق زوجین و پرهیز از رفتارهای سلیقه‌ای؛
- مکاتبه با رییس محترم مجلس شورای اسلامی در موضوع پیش‌بینی مجازات‌های جایگزین مجازات مرگ برای افراد زیر ۱۸ سال در لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان.

بخش ۸

معاونت رياست جمهوری
در امور زنان و خانواده

اهمّ اقدامات حقوقی
معاونت رياست جمهوری
در امور زنان و خانواده

۵۱

تشکیل شورای مشورتی فقهی- حقوقی

شورای مشورتی فقهی حقوقی به منظور مشارکت صاحب‌نظران فقهی، اساتید دانشگاه، حقوقدانان، وکلای دادگستری و کنشگران مرتبط در بررسی موضوعات حقوقی مربوط به حوزه زنان، کودکان و خانواده و ارائه پیشنهادهای لازم در سال ۱۳۹۶ بنیان نهاده شد و جایگزین کارگروه حقوقی شد. اهمّ وظایف شورای مذکور عبارتند از:

- بازخوانی و بازنگری سیاست‌ها، قوانین، مقررات، رویه‌ها و روش‌های مربوط به حوزه زنان، کودکان، و خانواده با رویکرد تحقق عدالت جنسیتی، تحقق منافع عالیه کودک و تحکیم بنیان خانواده و بررسی پیشینه تاریخی و مبانی عرفی و فقهی مربوط؛
- رصد ضرورت‌ها، نیازها، و مصالح نوین مرتبط به حوزه زنان، کودکان و خانواده؛
- تهیه و تنظیم و ارائه متن لایحه پیشنهادی جهت رفع خلأها، نارسایی‌ها و تعارضات و ضعف‌های قانونی در حوزه زنان، کودکان و خانواده.

یکی از مهم‌ترین اقدامات این شورا، همکاری با دانشگاه مفید قم و مؤسسه فقه‌الثقلین است که از نتایج حاصل از این همکاری، برگزاری هفده عنوان نشست هم‌اندیشی فقهی - حقوقی مشترک در موضوعات مختلف حوزه زن، کودک و خانواده بوده است که در این تک‌نگاشت عناوین کامل آنها آمده است.

لازم به ذکر است مباحث مطرح‌شده در نشست‌های تخصصی فوق معمولاً با حضور چند تن از اساتید، دو منتقد، دو موافق، دو مخالف و نیز نمایندگانی از این معاونت مورد بررسی قرار می‌گیرد. نشست‌های فقهی این شورا تا پیش از شیوع ویروس کرونا به صورت حضوری در شهرهای قم و مشهد مقدس و پس از آن، به صورت آنلاین برگزار می‌شوند.

همچنین تدوین اسناد پشتیبان و مطالعات فقهی برخی از لوایح پیشنهادی معاونت و تهیه کتاب از دیگر نتایج این همکاری است. عناوین کتاب‌های تهیه شده در این تک‌نگاشت درج شده است.

بخش ۹

معاونت رياست جمهوری
در امور زنان و خانواده

اهمّ اقدامات حقوقی
معاونت رياست جمهوری
در امور زنان و خانواده

۵۳

همافزایی با دستگاه‌های اجرایی و قضایی

شورای مشورتی فقهی حقوقی به منظور مشارکت صاحب‌نظران فقهی، اساتید دانشگاه، حقوقدانان، وکلای دادگستری و کنشگران مرتبط در بررسی موضوعات حقوقی مربوط به حوزه زنان، کودکان و خانواده و ارائه پیشنهادهای لازم در سال ۱۳۹۶ بنیان نهاده شد و جایگزین کارگروه حقوقی شد. اهمّ وظایف شورای مذکور عبارتند از:

۹-۱- تبادل تفاهمنامه همکاری با معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه

این تفاهم‌نامه در تاریخ ۲۲ اسفند ماه ۱۳۹۷ به امضای طرفین رسید. اهمّ محورها و موضوعات مقرر در تفاهم‌نامه مذکور از حیث حوزه کودک عبارت هستند از:

- همکاری علمی و اجرایی در برنامه‌های اصلاح و باز اجتماعی نمودن زنان و کودکان معارض قانون.
- همکاری در طراحی و اجرای برنامه‌های ارتقای امنیت اجتماعی زنان و کودکان.
- توسعه زمینه‌های همکاری مشترک و ارتقای پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی در حوزه‌های آموزشی و فرهنگی به منظور شناخت بهتر وضعیت زنان، کودکان و خانواده در تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری دولت و مواجهه اصولی با مسایل جهت ارتقای شاخص‌های مرتبط با زنان، کودکان و خانواده.
- توسعه پژوهش‌های راهبردی و کاربردی در حوزه زنان؛ به تفکیک گروه‌های متفاوت زنان، زنان خانه‌دار، زنان خودسرپرست، زنان بی‌سرپرست، زنان بدسرپرست، زنان کارآفرین، زنان دارای معلولیت، زنان بیسواد یا کم سواد، و کودکان؛ به تفکیک سن ،جنس، وضعیت سلامت، وضعیت سرپرستی و خانواده‌ها متناسب با نیازهای کشور و به تفکیک مناطق جغرافیایی.
- تدوین طرح‌ها و برنامه‌های توسعه شبکه حمایت اجتماعی از خانواده و با رویکرد دوستدار خانواده.
- شناسایی کاستی‌ها و خلاءهای موجود نظام حقوقی، قضایی و اجرایی کشور در حوزه حمایت از کودکان، زنان و خانواده و تدوین راهبردها و راه‌کارهای برون رفت از مسأله و پیشنهاد و تدوین لوایح مرتبط حسب مورد؛
- همکاری و برنامه‌ریزی جهت کاهش زنان محکوم به مجازات حبس و زنان در زندان؛ به‌ویژه مادران زندانی؛ از طریق بهره‌گیری از مجازات‌های جایگزین.

۹-۲- تبادل تفاهمنامه همکاری با وزارت دادگستری

این تفاهم‌نامه در تاریخ ۱۷ شهریور ۱۳۹۷ به امضاء طرفین رسید و اهمّ اهداف مقرر در آن از حیث حوزه کودک عبارت از موارد زیر می‌باشند:

- استفاده کارآمد از ظرفیت‌ها و توانایی‌های علمی و تحقیقاتی دادگستری استان تهران در ارتقاء حقوق کودکان، زنان و تحکیم بنیان خانواده؛
- شناخت وضعیت حقوقی زنان، کودکان و خانواده؛
- شناسایی شیوه‌های علمی - کاربردی نوین در حوزه‌های آموزشی و فرهنگی؛
- استفاده از ظرفیت تشکل‌های مردم‌نهاد، انجمن‌های علمی و سازمان‌ها و افراد متخصص؛
- ارتقاء آگاهی‌های حقوقی زنان و کودکان.

بخش اول

معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

اهم اقدامات حقوقی
معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده

۵۵

جلب همکاری سازمان‌های غیردولتی برای توسعه شبکه حمایتی از کودکان

توسعه شبکه‌های محلی برای ارتقاء نقش کنشگران در فرآیند ارتقاء حقوق کودک و بسط مداخلات حمایتی در این حوزه، از دیگر تدابیر انجام شده در دوره دولت دوازهم می‌باشد. در جدول پیوست، اسامی سازمان‌های غیردولتی طرف همکاری با معاونت، به همراه موضوع فعالیت آنها، آمده است:

جدول شماره ۲: مشخصات سازمان‌های غیردولتی زنان و خانواده و موضوع فعالیت آنها

ردیف	نام سازمان مردم نهاد	استان	شهرستان	موضوع فعالیت
۱	جمعیت حمایت از کودکان و نوجوانان ناشنوای تبریز	آذربایجان شرقی	تبریز	خدمات خیریه‌ای
۲	انجمن دوستاران حقوق کودک	آذربایجان شرقی	تبریز	فرهنگی و هنری
۳	انجمن خیریه رفاه کودک بنیاد	آذربایجان غربی	ارومیه	خدمات خیریه‌ای
۴	انجمن حمایت از کودکان روستای امید	آذربایجان غربی	ارومیه	خدمات خیریه‌ای
۵	مؤسسه خیریه کودکان و نوجوانان خانه روناک مهاباد	آذربایجان غربی	مهاباد	خدمات خیریه‌ای
۶	مؤسسه خانه نوباوگان و کودکان بی‌سرپرست شکوفه‌های اردبیل	اردبیل	اردبیل	بهداشت و سلامت
۷	خانه بازی کودک یاس و آفتاب مهربون	اصفهان	آران وبیدگل	فرهنگی و هنری
۸	انجمن دوستداران کودک و نوجوان	اصفهان	آران وبیدگل	حقوقی، ترویجی
۹	انجمن حمایت از کودکان بهشت با نیازهای خاص	اصفهان	اصفهان	بهداشت و سلامت
۱۰	انجمن حمایت از کودکان بدسرست اصفهان-روزنه های امید	اصفهان	اصفهان	بهداشت و سلامت
۱۱	انجمن دوستدار کودک البرز	البرز	کرج	
۱۲	مؤسسه مهرورزان کودک خلیج فارس	بوشهر	بوشهر	فرهنگی و هنری
۱۳	مؤسسه حمایت از کودکان بانو آمنه	بوشهر	دشتستان	فرهنگی و هنری
۱۴	مؤسسه خیریه صاحب‌الامر امام الزمان (عج) ویژه کودکان ایتام و مستمند	تهران	تهران	خدمات خیریه‌ای
۱۵	انجمن حمایت از حقوق کودکان	تهران	تهران	حقوقی و ترویجی
۱۶	مؤسسه کودک و صلح پایدار	تهران	تهران	حقوقی و ترویجی

ردیف	نام سازمان مردم نهاد	استان	شهرستان	موضوع فعالیت
۱۷	انجمن حامیان کودکان کار و خیابان	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۱۸	انجمن حمایت از زنان و کودکان پناهنده حامی	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۱۹	انجمن حمایت از کودکان و نوجوانان توان یاب	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۲۰	مؤسسه حمایتی خانه مهر کودکان	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۲۱	انجمن حمایت از کودکان و نوجوانان نخبه بی‌بضاعت	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۲۲	مؤسسه خیریه احیا کودکان استثنایی	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۲۳	انجمن سلامت زنان امید، مادر و کودک	تهران	تهران	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۲۴	انجمن خیریه کودکان چشم انتظار کمیل	تهران	رباط کریم	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
۲۵	مؤسسه همیار جهان کودک	خراسان رضوی	سبزوار	فرهنگی و هنری
۲۶	مرکز نگه‌داری کودکان خانه فرشتگان	خراسان رضوی	مشهد	خدمات اجتماعی (پیشگیری ازآسیب‌های اجتماعی)
۲۷	انجمن دوستداران کودک خراسان	خراسان رضوی	مشهد	فرهنگی و هنری

ردیف	نام سازمان مردم نهاد	استان	شهرستان	موضوع فعالیت
۲۸	مؤسسه فرهنگ‌سازان کودکان پارس	خراسان رضوی	مشهد	فرهنگی و هنری
۲۹	مرکز نگه‌داری کودکان بی‌سرپرست خضرا	خراسان رضوی	مه ولات	خدمات خیریه‌ای
۳۰	خیریه کودکان حضرت مریم (س)	خراسان رضوی	نیشابور	خدمات خیریه‌ای
۳۱	خیریه کودکان حضرت مریم (س)	خراسان رضوی	نیشابور	خدمات خیریه‌ای
۳۲	خانه کودکان و نوجوانان کوثر	خراسان شمالی	بجنورد	بهداشت و سلامت
۳۳	مرکزهیئت امنایی نگه‌داری کودک و نوجوانان کوثر بجنورد	خراسان شمالی	بجنورد	خدمات اجتماعی (پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی)
۳۴	مرکز نگه‌داری کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بد سرپرست حضرت زینب (س)	خراسان شمالی	شیروان	خدمات خیریه‌ای
۳۵	انجمن هنرکودکان و نوجوانان محیط زیست خوزستان	خوزستان	اهواز	زیست محیطی
۳۶	مؤسسه خیریه حمایت از زنان و کودکان آسیب‌پذیر استاد روزبه زنجان	زنجان	زنجان	خدمات خیریه‌ای
۳۷	مؤسسه خیریه خانه کودکان و نوجوانان سبحان	زنجان	زنجان	خدمات خیریه‌ای
۳۸	مؤسسه امیدهای آینده و مادران فعال (مؤسسه کودک آرمان)	زنجان	زنجان	فرهنگی و هنری
۳۹	انجمن خیریه حمایت از کودکان اوتیسم	فارس	شیراز	بهداشت و سلامت
۴۰	انجمن هم‌یاری مهدهای کودک	کردستان	سنندج	فرهنگی و هنری
۴۱	کانون دفاع از حقوق کودکان زیر آسمان	کردستان	سنندج	بهداشت و سلامت

ردیف	نام سازمان مردم نهاد	استان	شهرستان	موضوع فعالیت
۴۲	انجمن حمایت از زنان، کودکان و جوانان کوهنورد	کردستان	سنندج	بهداشت و سلامت
۴۳	مؤسسه مادر کودک	کرمان	بم	خدمات خیریه‌ای
۴۴	انجمن دوستداران کودک	کرمان	کرمان	فرهنگی و هنری
۴۵	مؤسسه خیریه رفاه کودک	کرمانشاه	کرمانشاه	خدمات خیریه‌ای
۴۶	انجمن جبهه نجات کودک	کرمانشاه	کرمانشاه	خدمات خیریه‌ای
۴۷	جمعیت مدافعین حقوق کودک	کرمانشاه	کرمانشاه	حقوقی، ترویجی
۴۸	انجمن مادر و کودک	کرمانشاه	کرمانشاه	فرهنگی و هنری
۴۹	انجمن دوستداران کودک	گلستان	گرگان	فرهنگی وهنری
۵۰	انجمن حمایت از کودکان احسان	گیلان	بندرانزلی	بهداشت و سلامت
۵۱	مؤسسه خیریه مشاوره مادر و کودک هدایت	گیلان	رشت	خدمات خیریه‌ای
۵۲	مؤسسه خیریه‌ای کودک پاد	گیلان	رشت	خدمات خیریه‌ای
۵۳	کانون توسعه و هم‌یاری مهد کودک استان	مازندران	ساری	فرهنگی وهنری
۵۴	مؤسسه خیریه کودکان بی‌سرپرست شهیدان شهرتاش	مازندران	نوشهر	خدمات خیریه‌ای
۵۵	حامیان مادر و کودک	هرمزگان	بندرعباس	فرهنگی وهنری
۵۶	جمعیت دوستداران کودک استان هرمزگان	هرمزگان	بندرعباس	فرهنگی وهنری
۵۷	انجمن حمایت از کودکان سرطانی خلیج فارس	هرمزگان	بندرعباس	بهداشت وسلامت
۵۸	مؤسسه حمایت از کودکان سرطانی محمد رسول الله (ص)	یزد	یزد	بهداشت و سلامت

بخش ۱۱

استقرار میز خدمت

دفتر بررسی‌های امور حقوقی معاونت در راستای ارائه خدمات مشاوره حقوقی به شهروندان در حوزه حقوق خانواده، حقوق زن و حقوق کودک، اقداماتی را در چهارچوب میز خدمت ارائه داده است که در سه قالب ارائه مشاوره حقوقی حضوری، ارائه مشاوره حقوقی تلفنی و بررسی مکاتبات مکتوب مردمی قابل تقسیم می‌باشد. در این راستا بعضاً برای رفع مشکل حقوقی بنا بر مورد، مکاتباتی با دستگاه‌های اجرایی و قضایی ذیربط صورت گرفته است.

شایان ذکر است، تأمل و واکاوی در عناوین موضوعات مطروحه، نشان‌گر مهم‌ترین چالش‌ها و تنگناهای حقوقی موجود می‌باشد که از اهمّ آن می‌توان به فقدان یا ضعف در آگاهی حقوقی، عدم دسترسی به خدمات مشاوره‌ای حقوقی، عدم دسترسی به وکیل خانواده، ابهام در قوانین و مقررات موجود و اطاله فرآیند دادرسی و در نهایت مهم‌ترین دعاوی و امور خانوادگی فی‌مابین زوجین در خصوص فرزند مشترک اشاره نمود.

جدول شماره ۳: مشاوره‌های حقوقی در بازه زمانی مرداد ماه ۱۳۹۶ لغایت شهریور ماه ۱۳۹۷

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ نحوه اعلام جرم در خصوص چک سرقتی؛ ◆ چیستی و چگونگی شرایط ضمن عقد نکاح؛ ◆ چگونگی عقد قرارداد خرید و فروش و تنظیم سند رسمی مربوط به مورد معامله؛ ◆ نحوه عقد قرارداد با موضوع معاملات؛ ◆ فرآیند اثبات عسر و حرج زوجه جهت تنظیم دادخواست طلاق از ناحیه زوجه؛ ◆ نحوه ایجاد مؤسسه حقوقی؛ ◆ حمایت از زنان قربانی اسیدپاشی؛ بیان اهمّ چالش‌ها و خلاءهای قانونی مربوط دو سه سطح خسارات مادی و معنوی (رادیو سلامت، برنامه نیم نگاه)؛ ◆ تخلیه عین فروخته شده؛ ◆ دعاوی مربوط به قراردادهای پیش‌فروش ساختمان؛ ◆ حق فسخ در قراردادها؛ ◆ نحوه اعلام جرم در خصوص چک سرقتی؛ ◆ چیستی و چگونگی شرایط ضمن عقد نکاح؛ ◆ چگونگی عقد قرارداد خرید و فروش و تنظیم سند رسمی مربوط به مورد معامله. نحوه مطالبه نفقه از دادگاه خانواده؛ نحوه مطالبه مهریه از اجراییات ثبت؛ ◆ فرآیند اثبات عسرو حرج زوجه جهت دادخواست طلاق از ناحیه زوجه؛ ◆ مطالبه اجرت‌المثل از ناحیه زوجه؛ ◆ تعلق حق عائله‌مندی به دختران مجرد؛ ◆ نحوه تنظیم دادخواست تمکین از ناحیه زوج؛ ◆ نحوه مطالبه نفقه از دادگاه خانواده؛ نحوه مطالبه مهریه از اجراییات ثبت؛ ◆ فرآیند اثبات عسروحرج زوجه جهت تنظیم دادخواست طلاق از ناحیه زوجه؛ ◆ تقسیم ترکه زوجه متوفی؛ ◆ شروط ضمن عقد؛ ◆ چگونگی طرح دعوای طلاق توافقی؛ ◆ اصلاح قانون گذرنامه؛ ◆ سن ازدواج در قانون مدنی و مداخله ولیّ قهری در ازدواج کودک نابالغ؛ ◆ شهر دوستدار کودک؛ چالش‌ها و الزامات؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ اتاق‌های مادر و کودک و کارکردهای آن در حمایت از حقوق اجتماعی مادران و حق بر سلامت کودکان؛ ◆ نقاط آسیب‌خیز قانون اهدای جنین، مصوّب ۱۳۸۲/۰۴/۲۹ از منظر حوزه حقوق کودک و نیز ارثبری فرزند حاصل از اهدای جنین؛ ◆ قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست، مصوّب ۱۳۷۱/۰۸/۲۴؛ ◆ شرایط بازخرید رسمی، پیمانی، بازخرید خدمت کارکنان دولت؛ ◆ حق بیمه و خسارات تاخیر و جریمه‌های نقدی که ناشی از نقض قانون تأمین اجتماعی؛ ◆ حق ارث زوجه و دختر متوفی؛ ◆ احداث اتاق مادر و کودک در چهارچوب بند ۳ سیاست‌های کلی جمعیت ابلاغی ۱۳۹۳/۰۲/۳۰ مقام رهبری؛ ◆ اخذ شناسنامه فرزند در فرض ازدواج موقت؛ ◆ چگونگی سلب حضانت از پدر در فرض سوءرفتار وی؛ ◆ نحوه اهدای جنین در قوانین ایران؛ ◆ نحوه اخذ حضانت فرزند بالای هفت سال برای مادر؛ ◆ معرفی الزامات قانونی مربوط به خشونت علیه دختران در اسناد بالادستی و قوانین و مقررات؛ ◆ ایرادات ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی در موضوع ازدواج زودهنگام؛ ◆ تبیین امکان قانونی عقد موقت دختران زیر سن ۱۳ سال؛ ◆ قوانین مربوط به مرخصی زایمان؛ ◆ قوانین مربوط به حضانت کودک زیر ۱۸ سال؛ ◆ نحوه مطالبه نفقه از دادگاه خانواده؛ ◆ معرفی برنامه عمل ده‌ساله مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری در حوزه حقوق کودک و نوجوان؛ ◆ نحوه اخذ حضانت برای مادر؛ ◆ تفاوت حضانت و ولایت نسبت به فرزندان؛ ◆ خلاءهای قانونی راجع به ازدواج زودهنگام در قانون خانواده ۱۳۹۱؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ مبانی قانونی الحاق دولت ایران به پروتکل کودکان و مخاصمات مسلحانه منضم به کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ مصوب ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی؛ ◆ ضرورت‌های تدوین لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان در اسناد داخلی و بین‌المللی لازم‌الاجرا نسبت به دولت ایران؛ ◆ نحوه خدمات‌رسانی به موارد کودک‌آزاری (پرونده‌های مربوط به جمعیت امداد دانشجویی امام علی)؛ ◆ نحوه اخذ حضانت فرزندان صغیر از ناحیه مادر با رجوع به دادگاه خانواده؛ ◆ فرآیند دریافت نفقه؛ ◆ نحوه مطالبه اجرت‌المثل ایام حضانت؛ ◆ ازدواج اجباری؛ ◆ مبانی قانونی الحاق دولت ایران به پروتکل کودکان و مخاصمات مسلحانه منضم به کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ مصوّب ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی؛ ◆ ضرورت‌های تدوین لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان در اسناد داخلی و بین‌المللی لازم‌الاجرا نسبت به دولت ایران. ◆ نحوه اخذ حضانت فرزندان صغیر از ناحیه مادر با رجوع به دادگاه خانواده؛ ◆ معرفی برنامه عمل ده ساله مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری در حوزه حقوق کودک و نوجوان؛ ◆ نحوه اخذ حضانت برای مادر؛ ◆ تفاوت حضانت و ولایت نسبت به فرزندان؛ ◆ نحوه اخذ حضانت فرزندان صغیر از ناحیه مادر با رجوع به دادگاه خانواده؛ ◆ کودک‌آزاری (پرونده‌های مربوط به جمعیت امداد دانشجویی امام علی)؛ ◆ نحوه اخذ حضانت فرزندان صغیر از ناحیه مادر با رجوع به دادگاه خانواده؛ ◆ تعرفه لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی در موضوع تعیین حداقل سن ازدواج؛ ◆ قانون کاهش ساعت کاری زنان دارای شرایط خاص؛ ◆ حقوق وظیفه در مورد فرزندان و نوادگان اناث؛ ◆ چگونگی دریافت حق اولاد؛ ◆ تعادل شغل با مادری (اعلام نظر نسبت به موضوع پایان نامه کارشناسی ارشد)؛ ◆ چگونگی طرح دعوا برای اخذ نفقه معوقه؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ چگونگی طرح دعوا به منظور عزل قیم و تعیین قیم جدید؛ ◆ حق اولاد برای کارگران؛ ◆ مرخصی اولیاء کودکانی که به مهد کودک می‌روند و دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مراکز پیش‌دبستانی، دبستان‌ها و دبیرستان‌ها در مواقع اضطراری آلودگی هوا؛ ◆ کمک هزینه مهد کودک برای زنان کارمند دستگاه اجرایی فاقد مهد کودک دولتی به ازای هر فرزند زیر شش سال در ضوابط اجرایی قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور ◆ قرار جلب به دادرسی در ترک انفاق ◆ کاهش ساعت کاری بانوان دارای شرایط خاص مقرر در قانون مربوطه ◆ حضانت فرزندان صغیر یا محجور به مادران آنها، ◆ حضانت فرزندان مشترک بعد از انحلال واقعه نکاح؛ ◆ حضانت فرزندان مشترک بعد از انحلال واقعه نکاح؛ ◆ حضانت و نگه‌داری کودک زیر ۱۸ سال؛ ◆ حقوق شهروندی کودکان؛ ◆ اتاق‌های مادر و کودک به مبتکر و مبدع اتاق‌های مذکور در ایران؛ ◆ نحوه پیگیری نسبت به پایین بودن میزان نفقه تعیینی از ناحیه دادگاه در پرونده حضانت فرزندان بعد از صدور حکم طلاق؛ ◆ دادخواست درخواست الزام شوهر به طلاق به دلیل عسر و حرج؛ ◆ نحوه تقسیم ماترک بر مبنای طبقات ارث؛ ◆ نحوه دفاع در برابر دعوای الزام به تنظیم سند رسمی؛ ◆ مطالبه خسارات قراردادی ناشی از عدم انجام تعهدات مندرج در قرارداد؛ ◆ نحوه دفاع در برابر دعوای مطالبه وجه چک؛ ◆ تجاوز به عنف؛ ◆ شرایط بهره‌مندی از نظام نظارت الکترونیک؛ ◆ اختلاف ناشی از ایفای تعهدات قراردادی؛ ◆ فرآیند اعتراض به نظریه کارشناسی در بازپرسی؛ ◆ فرآیند طرح شکایت نسبت به بزه کلاه‌برداری؛ ◆ چگونگی تخلیه عین مستأجره و دریافت مبلغ ودیعه؛ ◆ مطالبه خسارت رویکرد بایت ثمن معامله؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ تبیین ماهیت حقوقی سند عادی گذشت از مهریه و اعتبار آن در محاکم قضایی؛ ◆ امکان‌سنجی بررسی غیابی به دادخواست صدور عدم امکان سازش از ناحیه مرد؛ ◆ ماهیت حقوقی اظهارنامه مبنی بر دریافت خسارات قراردادی؛ ◆ راه‌کار پیشگیری نسبت به خشونت خانگی علیه زن متأهل از ناحیه پدر و مادر؛ ◆ فرآیند اعتراض به نظریه کارشناسی در بازپرسی؛ ◆ فرآیند طرح شکایت نسبت به بزه کلاه‌برداری؛ ◆ چگونگی تخلیه عین مستأجره و دریافت مبلغ ودیعه؛ ◆ چگونگی مطالبه قانونی خسارت دیرکرد بایت ثمن معامله؛ ◆ تبیین ماهیت حقوقی سند عادی گذشت از مهریه و اعتبار آن در محاکم قضایی؛ ◆ امکان‌سنجی رسیدگی غیابی؛ ◆ دادخواست صدور عدم امکان سازش از ناحیه مرد؛ ◆ ماهیت حقوقی اظهارنامه مبنی بر دریافت خسارات قراردادی. ◆ تعرفه اقدامات معاونت رییس‌جمهور در امور زنان و خانواده در حوزه حقوق کودک؛ ◆ ضرورت‌های تدوین لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان در اسناد داخلی و بین‌المللی لازم‌الاجرا نسبت به دولت ایران؛ ◆ قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مصوّب ۱۳۹۸/۰۷/۰۲؛ ◆ مطالبه اجرت‌المثل ایام حضانت؛ ◆ اخذ شناسنامه ایرانی برای فرزند حاصل از ازدواج زن و مرد ایرانی و متولد در خارج از ایران؛ ◆ حضانت و نگه‌داری فرزند مشترک و حق ملاقات پدر؛ ◆ سلب حضانت از پدر در فرض سوءرفتار؛ ◆ دادخواست ملاقات فرزند مشترک؛ ◆ شناسایی کودکان آسیب‌پذیر؛ ◆ خصوص لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان، فرآیند تصویب آن؛ ◆ ارائه مشاوره حقوقی حضوری در خصوص حق ملاقات فرزند با پدر در فرض طلاق توافقی، اعتراض به میزان ساعات ملاقات و امکان اعتراض به آن؛ ◆ هبه اموال به نام فرزند و نحوه تنظیم متن هبه‌نامه؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ نحوه مداخله‌گری مرکز فوریتهای پلیس ۱۱۰ در خشونت خانگی؛ ◆ ترک نفقه زوجه و افراد واجب‌النفقه و راه‌کار حقوقی نسبت به رفع آن؛ ◆ نحوه تنظیم دادخواست تمکین زوجه؛ ◆ موضوع نحوه طرح دعوای مربوط به سلب حضانت از پدر، اثبات عسر و حرج زوجه و مطالبه نفقه معوقه؛ ◆ تعرفه تخصص‌های پزشکی مربوط به احراز رشد جسمی و جنسی کودک برای تجویز ازدواج جهت بهره‌برداری در تنظیم لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی اصلاحی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۴/۰۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام؛ ◆ شرایط برقراری مستمری بازماندگان تأمین اجتماعی؛ ◆ بیمه بیکاری؛ ◆ نحوه احتساب سوابق خدمت کارکنان قراردادی؛ ◆ نحوه اخذ وکیل معاضدتی؛ ◆ شروط ضمن عقد نکاح؛ ◆ شرط ضمن عقد نکاح بر اشتغال زن؛ ◆ تسهیلات خرید یا ساخت مسکن آزادگان، جانبازان و خانواده شهدا؛ ◆ پرداخت مستمری فرزندان زنان متوفی مشمول قانون تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی؛ ◆ شرایط تبدیل وضعیت استخدامی نیروها به رسمی و پیمانی؛ ◆ حق عائله‌مندی مشمولان قانون مدیریت خدمات کشوری؛ ◆ حق عائله‌مندی دختران کارمند مجرد؛ ◆ مرخصی استعلاجی در قانون مدیریت خدمات کشوری؛ ◆ بازنشستگی پیش از موعد بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی؛ ◆ نحوه بیمه‌های کارکنان دولتی مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری؛ ◆ بیمه عمر؛ ◆ شرایط و مبلغ پرداخت بیمه اختیاری در سال ۱۳۹۹ (بررسی تفاوت بیمه اختیاری با بیمه اجباری)؛ ◆ بیمه زنان سرپرست خانوار؛ ◆ پرداخت مستمری فرزندان زنان متوفی مشمول قانون تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ مصادیق اخراج غیر قانونی کارگران و ضمانت اجرای اخراج غیر قانونی کارگر؛ ◆ نحوه بازنشستگی مشاغل سخت و زیان‌آور؛ ◆ مصادیق تخلفات اداری و نحوه رسیدگی به آنان؛ ◆ شرایط تبدیل وضعیت استخدامی نیروها به رسمی و پیمانی؛ ◆ بررسی تفاوت بیمه اختیاری با بیمه اجباری؛ ◆ انواع بیمههای تأمین اجتماعی؛ ◆ فوق‌العاده‌های قانون کار؛ ◆ کمک هزینه مسکن بازنشستگان تأمین اجتماعی؛ ◆ بیمه تکمیلی آتیه‌سازان حافظ؛ ◆ بیمه درمانی پایه تأمین اجتماعی؛ ◆ بذل مدت در نکاح منقطع؛ ◆ بیمه سلامت؛ ◆ شرایط اخذ شناسنامه المثنی؛ ◆ حق ارث زوجه و دختر متوفی؛ ◆ شرایط دریافت تسهیلات مسکن ایثارگران؛ ◆ میزان افزایش مستمری و مزایای جانبی بازنشستگان تأمین اجتماعی در سال ۱۳۹۹؛ ◆ نحوه دسترسی به مقررات و قوانین برخط مرتبط با مسائل زنان؛ ◆ دوره آزمایشی استخدامی قانون مدیریت خدمات کشوری و قرارداد کار آزمایشی؛ ◆ حق اولاد برای کارگران؛ ◆ حق سنوات در قانون کار؛ ◆ شرایط بازنشستگی در بیمه اختیاری؛ ◆ بیمه مشاغل خانگی (بیمه تأمین اجتماعی شاغلین کسب و کار خانگی)؛ ◆ شرایط پرداخت مستمری پدر متوفی به فرزندان اناث؛ ◆ تعیین نحوه از کارافتادگی کلی جانبازان و آزادگان؛ ◆ مصادیق مشاغل تخصصی در قانون مدیریت خدمات کشوری؛ ◆ قرار جلب به دادرسی در ترک انفاق؛ ◆ توانمندسازی زنان سرپرست خانوار؛ ◆ دورکاری؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ دعوای ورشکستگی؛ ◆ نحوه رجوع به کارشناس در دعاوی حقوقی؛ ◆ نحوه رسیدگی به صحت و اصالت سند؛ ◆ دعوای متقابل؛ ◆ شروط ضمن عقد وکالت در طلاق به زوجه؛ ◆ توقیف اموال غیرمنقول؛ ◆ توقیف اموال محکومٌ‌علیه؛ ◆ حق توکیل به غیر؛ ◆ حق حبس زوجه؛ ◆ خسارت تأخیر تأدیه وجه نقد؛ ◆ بازنشستگی پیش از موعد بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی؛ ◆ نحوه حضور کارمندان در مشاغل اداری (موضوع بخش‌نامه شماره ۹۹۷۷۸ مورخ ۱۳۹۹/۰۳/۰۷)؛ ◆ تبدیل وثیقه در اجرای احکام؛ ◆ نحوه شکایت در دیوان عدالت اداری؛ ◆ مراجع حل اختلاف قانون کار؛ ◆ نحوه رسیدگی به موافقت‌نامه‌های کارگاهی یا پیمان‌های دسته جمعی در مراجع حل اختلاف قانون کار؛ ◆ نحوه ادامه اشتراک در صندوق بازنشستگی در حالات قطع همکاری با دستگاه اجرایی؛ ◆ انتقالی به تبعیت از همسر (انتقال کارکنان دستگاه‌های کشوری و لشکری به تبعیت از همسر)؛ ◆ انتقال کارکنان دولت از کلان‌شهرها؛ ◆ کمک هزینه مسکن کارگران؛ ◆ افزایش حقوق کارگران در سال ۱۳۹۹؛ ◆ بخشودگی جرایم مالیاتی قابل بخشش موضوع مالیات‌های مستقیم؛ ◆ مهریه؛ ◆ سهام عدالت برای زنان سرپرست خانوار؛ ◆ متناسب‌سازی حقوق مستمری‌بگیران تأمین اجتماعی؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ نحوه درخواست سند مالکیت؛ ◆ اعسار؛ ◆ تخفیف‌ها و معافیت‌های مالیاتی برای تولیدکنندگان؛ ◆ چک برگشتی؛ ◆ سهم‌الارث زوجه؛ ◆ سهم‌الارث مادر متوفی؛ ◆ سهم‌الارث پدر متوفی؛ ◆ اعاده دادرسی؛ ◆ دستورالعمل تبدیل وضعیت ایثارگران؛ ◆ بخش‌نامه مشترک سازمان اداری و استخدامی کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور در اجرای بند (د) تبصره ۲۰ قانون بودجه سال ۱۴۰۰؛ ◆ اجرای همسان‌سازی و افزایش ضریب سالیانه حقوق کارکنان قرارداد معین؛ ◆ بیمه اختیاری؛ ◆ دیه کامل در تصادفات رانندگی؛ ◆ دادخواست الزام به تمکین زوجه و مطالبه مهریه؛ ◆ مشارکت در ارتکاب بزه کلاه‌برداری؛ ◆ دادخواست مطالبه وجه و تأمین خواسته به مراجع قضایی؛ ◆ فریب و تدلیس در امر ازدواج؛ ◆ نحوه طرح دعوای الزام به تنظیم سند رسمی و مدارک لازم برای تنظیم دادخواست؛ ◆ نحوه طرح دعوای تصرف عدوانی؛ ◆ بررسی سوابق محکومیت قضایی منجر به محرومیت اجتماعی پدر در فرآیند استخدام رسمی در آموزش و پرورش فرزند دختر؛ ◆ جرم‌انگاری اقدام به خودکشی زنان در نظام حقوقی کشور؛ ◆ نحوه طرح دعوا از کارفرما در فرض اعلام پایان همکاری در قراردادهای با مدت معین؛ ◆ دادخواست مطالبه مهریه از ماترک متوفی و احتساب مهریه به نرخ تورم؛ ◆ نحوه دفاع در برابر دعوای الزام به تنظیم سند رسمی؛ ◆ مطالبه خسارات قراردادی ناشی از عدم انجام تعهدات مندرج در قرارداد؛ ◆ نحوه دفاع در برابر دعوای مطالبه وجه چک؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ تجاوز به عنف؛ ◆ فوت ناشی از سانحه آتش‌سوزی و مدارک مورد نیاز جهت دریافت بیمه متعلقه؛ ◆ نحوه تهیه دادخواست ابطلال معامله فروش مال غیرمنقول به جهت سوءاستفاده از کهولت سن فروشنده (بایع)؛ ◆ چگونگی تنظیم دادخواست تعدیل میزان محکومٌ‌به (مهریه) از ناحیه زوج؛ ◆ اعاده دادرسی در پرونده بزه زمینه‌سازی برای فساد و فحشا؛ ◆ موارد حق فسخ نکاح توسط زوج؛ ◆ فروش مال غیر؛ ◆ تخلف از قرارداد مشارکت ساخت؛ ◆ خیانت در دوران زوجیت و روش اثبات آن؛ ◆ طرح دعوای تأمین دلیل و الزام طرف قرارداد مشارکت در ساخت به تکمیل و تحویل ملک + خسارت قراردادی + خسارات دادرسی؛ ◆ مطالبه وجه چک؛ ◆ مطالبه مهریه از اجرای ثبت؛ ◆ درخواست رفع اثر از چک بلامحل؛ ◆ اسناد پشتیبان فقهی لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت؛ ◆ سازِکار استنکاف دستگاه‌ها از اجرای احکام صادره محاکم دادگستری؛ ◆ چگونگی پرداخت تفاضل دیه در صورت قتل زن، چگونگی دریافت خسارات دادرسی و هزینه‌های درمان ناشی از جرم و نیز چگونگی تظلم‌خواهی نسبت به جراحات ناشی از ضرب و جرح عمدی؛ ◆ پرونده کنترل ذهن زنان (ابتلای مراجع به اختلال روان)؛ ◆ طرح دعوا از شوهر به جهت ابتلا به بیماری مقاربتی؛ ◆ اقدامات متقابل از منظر حقوق بین‌الملل در برابر عمل متخلفانه بین‌المللی ناقض حقوق بشر؛ ◆ موازین بین‌المللی مربوط به ممنوعیت توسل به زور علیه تمامیت ارضی و مقامات رسمی یک کشور در حقوق بین‌المللی؛ ◆ تقسیم ترکه و امکان‌سنجی ارث‌بری نوادگان از جدّپدری؛ ◆ نحوه اثبات اتهام کلاه‌برداری در فرض بی‌گناهی متهم؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ پرونده اقدام علیه پایه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران از طریق تبلیغ علیه عفاف و حجاب در دادگاه انقلاب؛ ◆ مطالبه خسارت دیرکرد بابت ثمن معامله؛ ◆ تبیین ماهیت حقوقی سند عادی گذشت از مهریه و اعتبار آن در محاکم قضایی؛ ◆ امکان‌سنجی بررسی غیابی به دادخواست صدور عدم امکان سازش از ناحیه مرد؛ ◆ ماهیت حقوقی اظهارنامه مبنی بر دریافت خسارات قراردادی؛ ◆ دعوای نشوز از ناحیه زوج علیه زوجه و مصادیق آن؛ ◆ عدم تمکین زوجه از زوج؛ ◆ نحوه طرح دعوا نسبت به الزام زوج به طلاق، مطالبه نفقه معوقه، اثبات مالکیت، الزام به تمکین و تهیه مسکن جداگانه؛ ◆ معرفی راه‌کار قانونی کسب اطلاع از ازدواج سابق شوهر؛ ◆ تعلیق از کار در سازمان دولتی؛ ◆ چگونگی تنظیم لایحه جهت ارائه به دادسرای عمومی و انقلاب به منظور رفع اطاله دادرسی و صدور قرار جلب به دادرسی در پرونده قتل غیرعمد؛ ◆ سیاست‌گذاری در حوزه زنان و خانواده؛ ◆ ممنوعیت قانونی مربوط به موتور سواری زنان؛ ◆ اثبات زوجیت + طلاق + اخذ شناسنامه ایرانی برای فرزند حاصل از ازدواج زن و مرد ایرانی و متولد در خارج از ایران؛ ◆ طرح مجلس شورای اسلامی ناظر بر تعیین سقف مهریه؛ ناکارآمدی‌های آن و راه‌اندازی کلینیک حقوق خانواده؛ ◆ دعوای خلع ید از ناحیه احد از وراث، انحصار وراثت و تقسیم ترکه؛ ◆ حضانت و نگه‌داری فرزند مشترک و حق ملاقات پدر؛ ◆ الزام زوج به طلاق، دادخواست مطالبه اجرت‌المثل ایام تصرف و الزام به انفاق به طرفیت زوج و بررسی شروط ضمن عقد مربوطه مندرج در سند ازدواج؛ ◆ بازپرداخت اقساط وام و خسارات متعلقه از باب دیرکرد بازپرداخت آن (افسریه)؛ ◆ در مورد حقوق متعلقه کارکنان قراردادی خرید خدمت نیروهای مسلح و بررسی آرای قضایی صادره در پرونده؛ ◆ مورد بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان‌آور؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	◆ توقیف حساب بابت کسر محکوم‌ٌبه؛ ◆ مطالبه وجه و اوقات رسیدگی در دادگاه تجدیدنظر استان تهران؛ ◆ دادخواست صدور گواهی عدم امکان سازش و تبیین فرآیند قضایی رسیدگی به این نوع از دعاوی و استرداد جهیزیه؛ ◆ نحوه اهدای جنین در قوانین ایران.؛ ◆ فرآیند لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی در هیأت دولت به کارشناس مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری؛ ◆ دادخواست الزام به تمکین، طلاق توافقی، الزام به تنظیم سند رسمی؛ ◆ دادخواست مطالبه سهم‌الارث زوجه از ماترک زوج؛ ◆ مطالبه مهریه با لحاظ نرخ شاخص تورم؛ ◆ نحوه رسیدگی در دادگاه تجدیدنظر استان؛ ◆ تخلیه سرقفلی؛ ◆ چگونگی مطالبه وجه سفته‌ای که بابت حسن انجام کار به کارفرما تودیع شده است؛ ◆ چگونگی مطالبه طلب؛ ◆ حقوق خانواده، ضرورت‌های اصلاح قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱، تقویت نظام مشاوره و تسهیل‌گری صلح و سازش در دعاوی خانواده؛ ◆ بهره‌مندی فرزندان اناث مشمول قوانین تأمین اجتماعی از مستمری بازماندگان در صورت فوت مادر؛ ◆ دادخواست الزام زوج به طلاق در فرض ناتوانی جنسی زوج و نحوه دفاع و مدارک لازم؛ ◆ چگونگی تنظیم دادخواست اعسار از پرداخت مهریه از ناحیه زوج؛ ◆ رفع اختلاف ناشی از مشارکت در ساخت در فرض عدم تنظیم قرارداد مشارکت؛ ◆ چگونگی تنظیم دادخواست اعسار از پرداخت مهریه از ناحیه زوج؛ ◆ پرداخت اقساط وام خرید مسکن بعد از فوت خریدار؛ ◆ حق طلاق در قانون مدنی و موارد موجه برای درخواست صدور حکم طلاق از ناحیه زوجه؛ ◆ سنوات بیمه‌ای و بازنشستگی پیش از موعد زنان سرپرست خانوار؛ ◆ بازنشستگی پیش از موعد و طرح دعوا در ادارت تعاون و کار و امور اجتماعی؛ ◆ صلح عمری؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	اورژانس اجتماعی کشور و سازِکار اجرایی آن؛ درخواست صدور برگ اجرایی برای اجرای دادنامه صادره از دادگاه عمومی حقوقی بدوی؛ حق طلاق زوج و امکان درخواست طلاق از ناحیه زوجه؛ چگونگی تغییر نام در شناسنامه؛ دادخواست اعسار از پرداخت مهریه و مدارک و ضمائم مورد نیاز؛ نحوه تقسیم ماترک زوجه و مطالبه مهریه مادر از ناحیه وراث قانونی وی؛ دادنامه صادره از ناحیه شعبه بدوی دادگاه انقلاب؛ هبه اموال به نام فرزند و نحوه تنظیم متن هبه‌نامه؛ خشونت جنسی و تأثیر آن در طلاق؛ نحوه مداخله‌گری مرکز فوریت‌های پلیس ۱۱۰ در خشونت خانگی؛ طرح دعوای حقوقی به نمایندگی از مولی‌علیه در موضوع انحصار وراثت و تقسیم ترکه متوفی؛ طرح دعوای اعسار از پرداخت محکوم‌بٌه؛ ترک نفقه زوجه و افراد واجب‌النفقه و راه‌کار حقوقی نسبت به رفع آن؛ چیستی دادخواست اعسار از پرداخت هزینه دادرسی؛ فرآیند جلب نظریه کارشناسی در پرونده کیفری از ناحیه دادسرای عمومی و انقلاب؛ جبران خسارات وارد به قربانیان خشونت با استناد به قانون مسئولیت مدنی، مصوّب ۱۳۳۹/۰۲/۰۷؛ طرح دعوای روابط نامشروع توسط زوج به طرفیت زوجه؛ هبه و وصیت؛ نحوه طرح دعوای حقوقی از نشوز زوج؛ تنظیم دادخواست الزام به تنظیم سند رسمی ملک، اخذ صورت‌مجلس تفکیکی و پایان کار؛ موضوع دادخواست تمکین زوج؛ تبیین مفهوم تأمین دلیل از دادگاه؛ بذل مهریه به شوهر در طول دوران زوجیت؛ طرح دعوای حقوقی در موارد خیانت زناشویی از ناحیه زوج؛ ایراد جرح غیرعمدی ناشی از بی‌احتیاطی در امر رانندگی؛

استان	عناوین مشاوره‌های ارائه شده
تهران، خراسان رضوی، خوزستان، شهرستان ملارد، شهرستان پاکدشت، آذربایجان غربی، قزوین، شهرستان شهریار، سمنان	نحوه طرح دعوا برای مطالبه وجه چک؛ تبیین مفهوم تأمین دلیل از دادگاه؛ درخواست اعسار از پرداخت هزینه دادرسی برای دعوای طلاق و اجرای صیغه طلاق؛ مزاحمت جنسی در محل کار؛ فرآیند رسیدگی به پرونده قتل عمد زوجه توسط زوج؛ فرآیند دریافت نفقه؛ نحوه تقسیم ماترک زن متوفی بین وراث و تعیین سهم‌الارث ایشان؛ نحوه ارائه دادخواست الزام به تنظیم سند رسمی؛ نحوه ارائه دادخواست ابطال سند رسمی؛ نحوه مطالبه اجرت‌المثل ایام حضانت؛ اعتراض به نظریه پزشکی قانونی؛ چگونگی تنظیم دادخواست تعدیل میزان محکوم‌بٍه (مهریه) از ناحیه زوج؛ دادخواست الزام زوجه به تمکین؛ نقض تعهدات مقرر در قرارداد مشارکت در ساخت از ناحیه سازنده؛ خیانت در دوران زوجیت و روش اثبات آن؛ افراز ملک مشاعی به عنوان سهم‌الارث؛ انتقال سنوات بیمه در صندوق‌های بیمه‌ای.

اعلام مواضع دفتر بررسی‌های امور حقوقی در رسانه‌های عمومی

دفتر بررسی‌های امور حقوقی معاونت رییس‌جمهور در امور زنان و خانواده، به جهت شرح وظایف خود با هدف اطلاع‌رسانی و گزارش‌دهی مستمر اقدامات قانونی این دفتر و نیز تنویر افکار عمومی، اقدام به انتشار نظر و دیدگاه‌های دفتر توسط رسانه‌های جمعی می‌کند. نمونه موضوع‌های مورد نظر گفتگوهای رسانه‌ای به شرح زیر می‌باشند:

- شرکت در جلسه خبری رسمی معاونت رییس‌جمهور در امور زنان و خانواده به جهت شروع به کار دولت دوزادهم (انتصاب معاون جدید رییس‌جمهور در امور زنان و خانواده) و ارائه برنامه‌های دفتر بررسی‌های امور حقوقی این معاونت به خبرنگاران، ۱۳۹۶/۰۵/۳۱؛
- نشریه زنان امروز، لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت، بیم‌ها و امیدها، شماره ۲۹ ، دی ماه ۱۳۹۶ ؛
- روزنامه سازندگی، تعرفه لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت، تاریخچه تدوین و فرآیند تکمیل آن؛
- رادیو گفت و گو، برنامه فرهنگ، ماهواره و سبک زندگی، پخش ۱۳۹۶/۰۶/۲۱؛
- روزنامه شرق، موعد شناسنامه (در موضوع تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی)، ۱۳۹۶/۱۰/۲۰؛
- روزنامه شرق، لایحه‌ای که نصف شد، ۱۳۹۷/۰۱/۲۳؛
- رادیو سلامت، برنامه نیم نگاه ، حمایت از زنان قربانی اسیدپاشی؛ بیان اهمّ چالش‌ها و خلاءهای قانونی مربوط در سه سطح خسارات جانی، مادی و معنوی)، ۲۳ /۱۳۹۷/۰۲؛
- رادیو سلامت، برنامه نیم نگاه، تعرفه لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت، تاریخچه تدوین و فرآیند تکمیل آن، رادیو سلامت، ۱۳۹۷/۰۳/۱۰ ؛
- رادیو سلامت، برنامه چشم‌انداز، لایحه اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی، مصوّب ۱۳۸۵/۰۷/۰۲، ۱۳۹۸/۰۵//۱۶؛
- خبرگزاری ایسنا، ازدواج کودک، آبان ماه ۱۳۹۸؛
- خبرگزاری ایران، لایحه اصلاح ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی اصلاحی، مصوّب ۱۳۸۱/۰۴/۰۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۹۸/۱۰/۰۷؛
- رادیو سلامت، برنامه چشم‌انداز، بررسی ابعاد حمایتی لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت، ۱۳۹۹/۰۹/۱۶؛
- رادیو سلامت، برنامه چشم‌انداز، واکاوی لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت، ۱۳۹۹/۱۰/۰۷؛
- پایگاه خبری همدان آنلاین، لایحه تشدید مجازات پدر، ۱۴۰۰/۰۳/۰۵؛
- جامعه ۲۴، جزییات لایحه تشدید مجازات پدر در صورت قتل فرزند، ۱۴۰۰/۰۳/۰۳؛
- جامعه ۲۴، خاکسپاری «لایحه رومینا» در مجلس یازدهم/ آیا دولت و مجلس اصول‌گرا با تغییر قوانین مردسالارانه موافقت می‌کند؟، ۱۴۰۰/۰۳/۱۳؛
- خبرگزاری برنا، خشونت خانگی (تبیین مفاهیم و ظرفیت‌های موجود نظام حقوقی کشور در مقابله با خشونت خانگی)، نشست تخصصی حریم امن من در خانه، ۱۳۹۹/۰۴/۰۷؛
- خبرگزاری ایسنا، جزییات جدید از لایحه تشدید مجازات پدر مرتکب قتل فرزند تشریح شد، ۱۴۰۰/۰۴/۰۵؛
- رادیو سلامت، برنامه چشم‌انداز، لایحه پلیس ویژه اطفال و نوجوانان؛ الزامات، روند تدوین لایحه و محتوای لایحه، ۱۴۰۰/۰۴/۰۵؛
- تیتر شهر، تدوین لایحه‌ای برای کاهش مجازات‌های کودکان مجرم، ۱۴۰۰/۰۴/۱۲؛
- همشهری آنلاین، تدوین لایحه‌ای برای کاهش مجازات‌های کودکان مجرم، ۱۴۰۰/۰۴/۱۲؛
- خبرگزاری ایسنا، کودکانی که مصلحتشان زیر سایه کودک همسری جان می‌دهد، ۱۴۰۰/۰۴/۱۵.

بخش ۳

نظرات کارشناسی در خصوص موضوعات در دستور جلسه هیات دولت و کمیسیون‌های آن

معاونت به طور مستمر و به تناسب دستور جلسات هیأت دولت و کمیسیون‌های آن؛ اعم از کمیسیون‌های فرعی و اصلی امور اجتماعی و دولت الکترونیک، فرهنگی، لوایح، علمی و تحقیقاتی و فن‌آوری، اقتصادی، سیاسی و دفاعی و کمیسیون‌های خاص و ویژه موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تمامی لوایح و موضوعات در دستور جلسات را بررسی و نسبت به آن متن اظهارنظر کارشناسی تهیه می‌کند که شرح آن در جدول زیر آمده است:

جدول شماره ۴: «جدول آماری اعلام‌نظر نسبت به موضوعات در دستور جلسه هیأت دولت و کمیسیون‌های آن»

ردیف	سال	کمیسیون اقتصاد	کمیسیون خاص امور کلان‌شهرهای تهران و سایر کلان‌شهرها	کمیسیون لوایح	کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک	کمیسیون علمی، تحقیقاتی و فن‌آوری	کمیسیون فرهنگی	کمیسیون سیاسی و دفاعی	کمیسیون زیربنایی، صنعت و محیط زیست	هیأت دولت	مجموع
۱	۱۳۹۳	۳	۱	----	۸	۱	----	----	----	۹۵	۱۰۸
۲	۱۳۹۴	۱	۱	۴	۷	----	۳	۱	----	۵۶۹	۵۸۶
۳	۱۳۹۵	----	----	----	۲	----	۳	----	----	۲۴۷	۲۵۲
۴	۱۳۹۶	----	----	۱	۴	----	۲	۲	----	۱۳۳	۱۴۲
۵	۱۳۹۷	۱	----	۳	۸	----	----	----	----	۱۰۴	۱۱۶
۶	۱۳۹۸	۱	----	۵	۸	۱	----	----	----	۱۳	۲۸
۷	۱۳۹۹	۴	----	۳	۳	۱	----	----	۲	۳۱	۴۴
۸	۱۴۰۰	۱	۱	۱	----	----	----	----	----	۱	۴

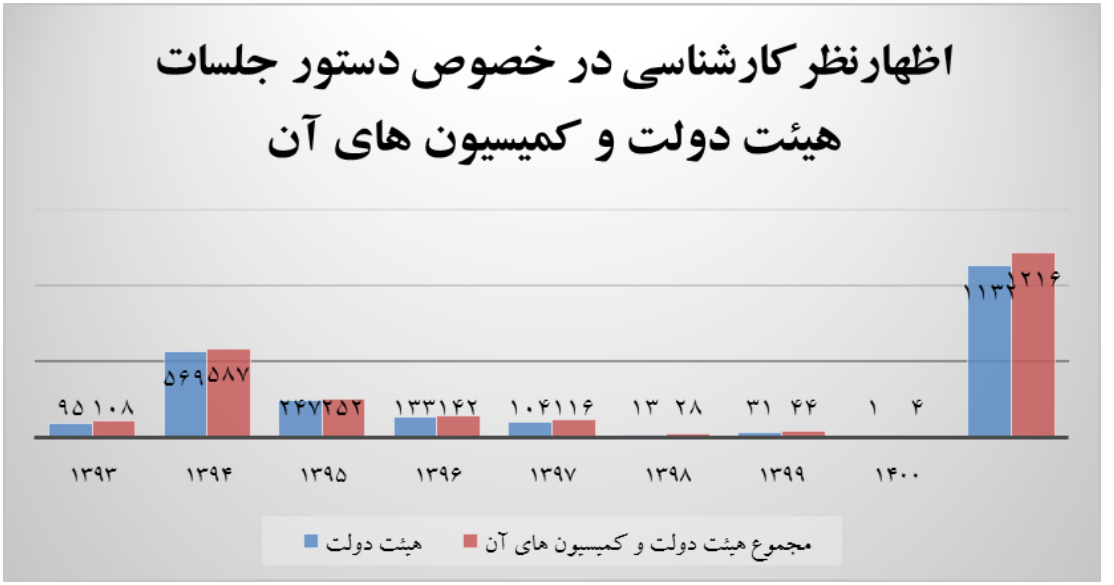
اظهارنظر کارشناسی در خصوص دستور جلسات
هیئت دولت و کمیسیون های آن
۹۵ ۱۰۸
۵۶۹۵۸۷
۲۴۷۲۵۲
۱۳۳۱۴۲
۱۰۴۱۱۶
۱۳ ۲۸
۳۱ ۴۴
۱ ۴
۱۱۳۲ ۱۲۱۶
۱۳۹۳
۱۳۹۴
۱۳۹۵
۱۳۹۶
۱۳۹۷
۱۳۹۸
۱۳۹۹
۱۴۰۰
هیئت دولت
مجموع هیئت دولت و کمیسیون های آن

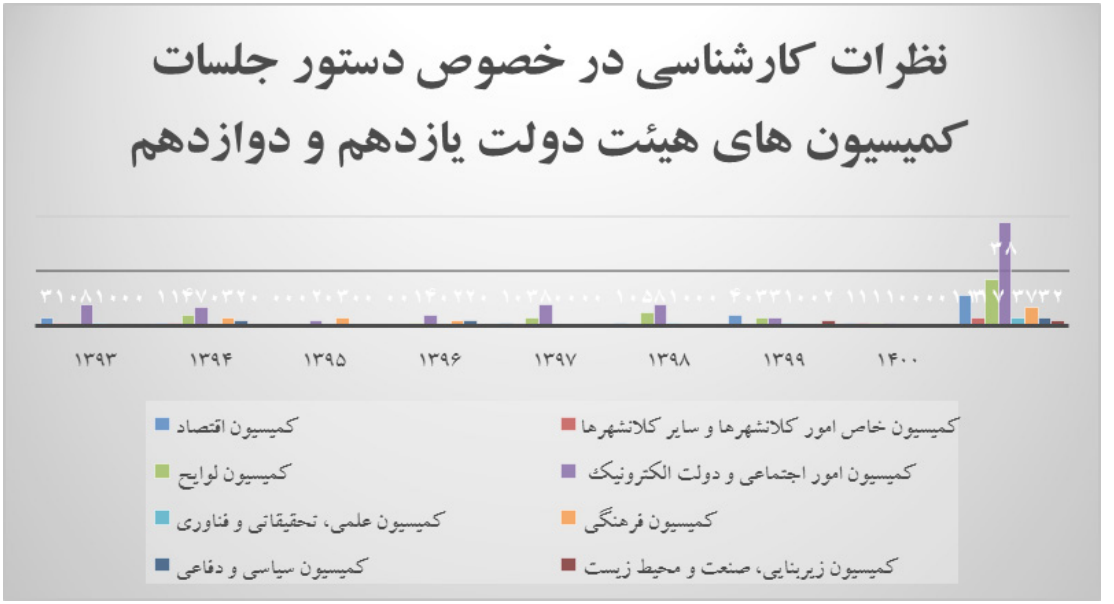
نظرات کارشناسی در خصوص دستور جلسات
کمیسیون های هیئت دولت یازدهم و دوازدهم
۳۸
۱۳۹۳
۱۳۹۴
۱۳۹۵
۱۳۹۶
۱۳۹۷
۱۳۹۸
۱۳۹۹
۱۴۰۰
کمیسیون اقتصاد
کمیسیون خاص امور کلانشهرها و سایر کلانشهرها
کمیسیون لوایح
کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک
کمیسیون علمی، تحقیقاتی و فناوری
کمیسیون فرهنگی
کمیسیون سیاسی و دفاعی
کمیسیون زیربنایی، صنعت و محیط زیست

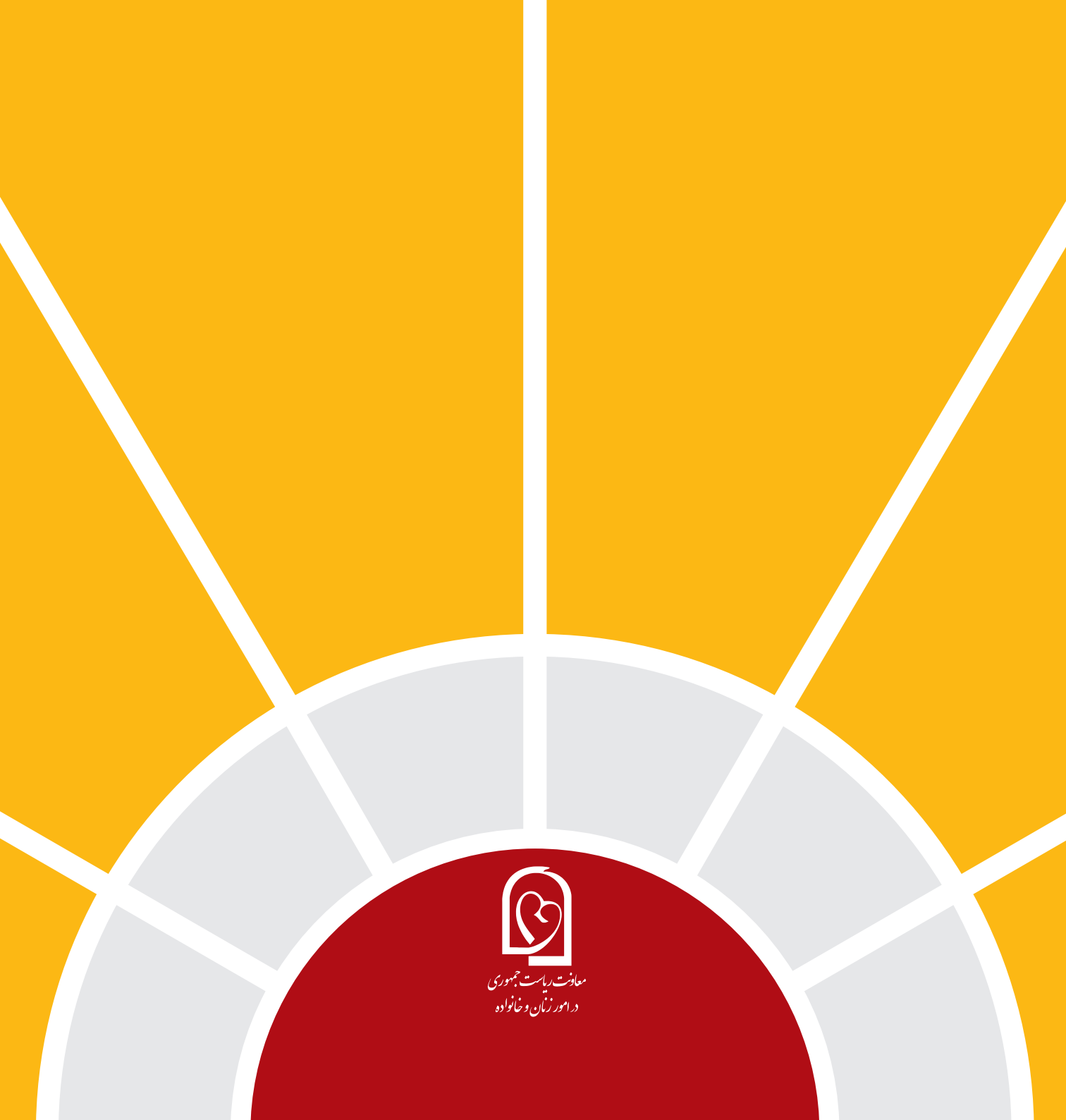
معاونت ریاست جمهوری
در امور زنان و خانواده